

МАРІФАТ • ХАЛК ЗИЁЛПАРИ ГАЗЕТАСИ

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛУЙ ЎЙОР РАЛАСИ
INV.№

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

1931 йилдан чиқа бошлаган 2001 йил 17 март, шанба

Баҳоси сотувда әркін нархда

№ 21 (7320)

Болалар нималардан завқланадилар ва қайси ҳолатларда ҳайратта тушадилар? "Йил ўқитувчиси – 2000" республика кўрик-тандлови қатнашчиси, Жиззах вилояти Бахмал тумани Шароф Рашидов номидаги 1-ўрта мактаб она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Ферузаҳон Абдужалирова мана шу каби саволлар устида изланиб, ўқувчиларга қандай пайтларда илм ўрганиш истагини туғдириш мүмкінлиги ҳакида ўйлаб жон куйдириб, дарсларни қизиқарли ўтиб келмоқда.

Бурхон РИЗОҚУЛОВ олган сурат

Азиз ёшлар!

Шу кунларда Ўзбекистон Республикаси "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати Дастури ва Низоми лойиҳалари муҳокамаси қизғин давом этмоқда.

Ташаббус гуруҳи томонидан бўлиб ўтаётган ёшларнинг ийғилишларида билдирилган таклиф ва мулоҳазалар, ўзгартириш ва қўшимчалар, ҳозиргача келиб тушган таклифлар ўрганиб чиқилди. Ҳаракатнинг Низоми ва Дастури лойиҳалари таклифлар асосида бойитилди.

Сизнинг эътиборингизга Ҳаракатнинг Низоми ва Дастури лойиҳаларини ҳавола этмоқдамиз.

Сизлардан ўз фикр-мулоҳазаларингизни ёзма равишда билдиришларингизни сўраймиз.

Сизнинг таклифларингиз, албатта, эътиборга олинади.

Ташаббус гуруҳи

8-9-бетларга қаранг!

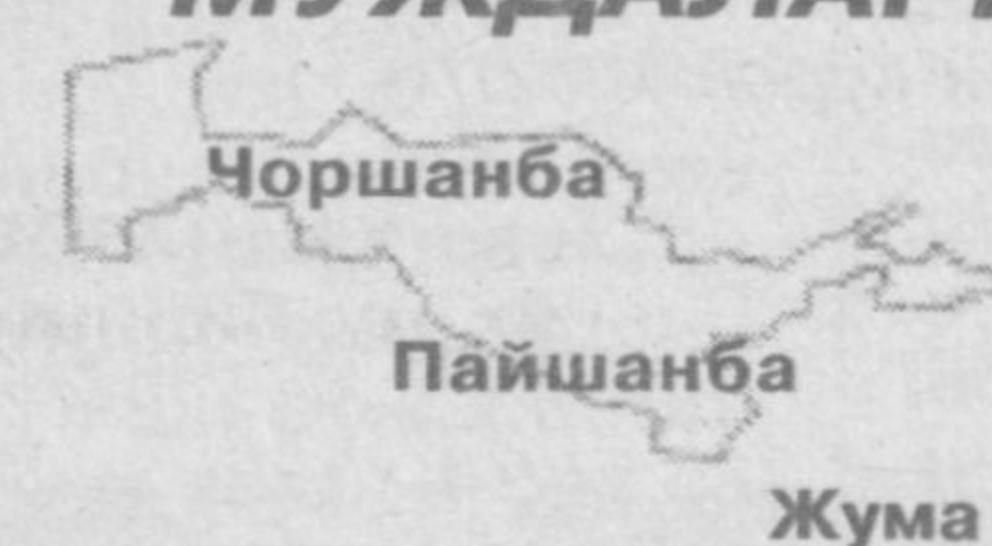
КАРОР

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Кимё саноатини бошқариш тузилмасини тақомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида"ги Қарори чиқди.

КАТТА ТЕАТРДА ТАНТАНАЛИ КЕЧА

Тошкентдаги Алишер Навоий номидаги Давлат академик катта театрида "INTERNET.UZ" – биринчи миллий интернет фестивали якунларига бағишинланган тантанали кечада бўлиб ўтди (Газетамизнинг навбатдаги сонларининг биррида айнан шу хусусда батафсил фикр

СҮНГГИ УЧ КУН МУЖДАЛАРИ

юритилади).

ОЛИМЛAR НОМИДАГИ СТИПЕНДИЯ

Ўзбекистон Миллий университети илмий кенгашининг навбатдаги мажлисида фалсафа фани олимлари устози Иброҳим Мўминов ҳамда таникли адабиётшунос, фан арбоби Фулом Каримов номидаги сти-

пен-диялар Низоми тасдиқланди.

ЯНГИ ҲУЖЖАТЛИ ФИЛЬМ

"Ўзбектелефильм" киностудияси ижодкорлари томонидан суратга олинган таникли олима, тиббиёт фанлари доктори, профессор М.Абдуллахўжаевага бағишинланган ҳужжатли фильм премьераси бўлиб ўтди.

КЎРГАЗМА

Камолиддин Беҳзод номидаги Миллий расомчилик ва дизайн институтида талабалар асарлари кўргазмаси ташкил этилди.

Mehmonxona

Ўқитувчисини қўлида кўтарган ҳалқ

5-бет

Дикқат, сиртқи олимпиада!

10-бет

ЎЗБЕКИСТОН ЯНА БИР СОҲАДА ИМПОРТЧИДАН ЭКСПОРТЧИГА АЙЛАНДИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

таришда ҳам қулайлик мавжуд. Кредит имтиёзли бўлиб, 2006 йилдан бошлаб 20 йил давомида қайтарилади. Бу орада эса, корхона янги соҳаларни ўзлаштириши мумкин. Эҳтиёт қисмларнинг 25-30 фоизигина четдан келтирилади. Ишлаб чиқариш тўла маҳаллийлаштирилиши мумкин. Шунингдек, бу улкан мажмууда трамвай, троллейбус, автобус ишлаб чиқаришни йўлга кўйиш имкониятлари ҳам йўқ эмас.

Президент Ислом Каримов янги заводнинг бўяш, ёғочни қайта ишлаш ва таъмирлаш цехларидаги иш жараёни билан танишди. Ишчилар билан сұхбатлашди. "Ўзбекистон темир йўллари" компанияси корхоналарида

ишлаб чиқарилиган эҳтиёт қисмлар кўргазмаси, янги таъмирланган вагонларни кўздан кечирди. Президент вагонларни қайта таъмирлашда ҳозирги кунда фоят муҳим саналган дизайнга алоҳида эътибор қаратиш лозимлигини қайд этди.

Таъкидланганидек, корхонанинг ўз фаолият кўламини кенгайтириш имкониятлари катта. Масалан, ёғочни қайта ишлаш цехида уй-рўзгор буюллари, мебель ишлаб чиқариш мумкин. Аммо, давлатимиз раҳбарининг диккатини тортган масала, аввало, ишнинг сифати билан боғлиқ бўлди. Ислом Каримов бу ерда бажарилган ҳар бир иш сифат жиҳатидан замон талабларига тўла жавоб бера олиши лозимлигини таъкидлади, самара-

дорликни янада ошириш борасида-ги таклифларини айтди.

Янги заводга ташриф ҷоғида Президент Ислом Каримов "Ўзбекистон темир йўллари" компанияси томонидан тайёрланган янги лойиҳалар билан ҳам танишди. Бу лойиҳалар ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш, Ўзбекистондаги темир йўл тармоқларини ривожлантириш ва бошқа муҳим тадбирларни ўз ичига олган. Мамлакатимиз раҳбари Ангрен—Поп йўналиши бўйича темир йўл куриш, Тошкент — Самарқанд йўналишида тезюар поезд қатновини ташкил этиши сингари қизиқарли лойиҳалар бўйича ўз фикрларини баён этди.

Шундай қилиб, Ўзбекистон иқтисо-

диётнинг яна бир муҳим соҳасини тўла ўзлаштиришга киришди. Бу ҳеч бир муболагасиз мамлакатимиз раҳбари узоқни кўзлаб юритаётган изчил сиёсатнинг самарасидир. Зоро, Ўзбекистонда хорижликлар билан кенг ҳамкорлик қилиш, тадбиркорлик, янгиланиш учун катта имкониятлар яратилган. Бундай омиллар, албатта, ўзининг яхши самарасини бермоқда. Тошкент йўловчи вагонларни таъмирлаш заводининг қисқа муддатда курилиб ишга туширилгани бу фикринг навбатдаги исботидир.

Анвар БОБОЕВ,
ЎзА мухбири

Фарғона вилоятининг Фурқат туманида баҳорги юмушларни бажаришга астойдил киришилди. Ҳозиргача туманда мевали ва манзарали дарахтларнинг ҳаммасига ишлов берилди. Мактабу боғчалар худудидаги ерлар чопикдан чиқарилиб, керакли жойларга уруғ қадалди. Ҳафтанинг ҳар шанбаси ҳашар—кўкаламзорлаштириш, ободонлаштириш ишлари куни, деб

қаровсиз қолдириларди. Фурқатликлар кўчкат экиш мавсумини ибратли даражада якунлашди, улар энди асосий эътиборни ана шу кўчатлар парваришига, авайлаб-арашга қаратишмоқчи. Хуллас, орзулар мўл, ниятлар дуруст, ваъдаю башоратлар ҳам ҳақиқатдан йироқ эмас. Жўжани эса кузда санаймиз.

Фурқатда Наврўз байрамини ўтказиш учун ҳар бир жа-

"ОФАРИН" ТАНЛОВИ ЯКУНЛАНДИ

Тугаётган ҳафтада пойтахтимиздаги муҳташам "Халклар дўстлиги" саройида яна бир оламшумул воқеа бўлди. Воқеаки, минглаб ҳамюрларимизнинг қалбида бир умрга муҳрланиб қолди, эл сўйган, кўпчиликнинг кўнглидан жой олган кишилар меҳнати, ижоди эътироф этилди. Яъни, ўтган йилнинг энг яхши ижодкорлари "Офарин" республика танлови гоилибарини тантанади равишда тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

"Шу азиз Ватанини, азиз ҳалқимизни, мусаффо осмонимиз ва саҳоватли заминимизни ҳар қанча улуғласак, ҳар қанча куйласак оз!" шиори остида иккинчи бор ўтказилган бу танлов мамлакатимизда ҳукмрон бўлиб турган баҳорий қайфиятнинг янада жилолантириб юборди.

Тантанада йилнинг энг яхши ёзувчиси, шоири, драматурги, киноактёри, театр актёри, хонандаси, созандаси, рассоми, журналисти хуллас, "энг-энг-энг"ларга машҳур спортчилар, санъатимиз намоёндалари "Офарин" мукофотини топширдилар. Тақдирланганлар орасида Хуршид Дўстмуҳаммад, Хайрулла Саъдиев, Муножот Йўлчиева каби ўз кассининг усталари бор. Улар ижод ахлининг мана шундай эътирофга сазовор бўлиши фоят кувончи ҳодиса эканлигини таъкидлаб, Ватанимизда ижодкорлар учун улкан имкониятлар яратиб бериладигани учун Юртбошимизга, ҳалқимизга миннатдорлик изҳор этдилар.

Тадбир катта концерт дастури билан якунланди.

Ф.КАРИМОВ

Суратларда тантанадан лавҳалар акс этган.

белгиланди.

Туманда жами 33 та мактаб ва 39 та боғча бор. Бу ерда амалга оширилаётган муҳим янгилик—таълим-тарбия даргоҳларининг ҳар бири ўз худудига 100 мингтадан терак қаламчаларини ўтқазди.

Шунингдек, таълим-тарбия миассасаларининг худуди ва ер майдонларига 6600 туп мевалини, 3500 туп мевалини дарахтлар ҳам ўтқазилди.

Очигини айтганда, аввалинг йилларда ҳам сув борадиган жойларга кўп миқдорда кўчкат экилар, меҳнат сарфланар эди. Бу ҳақда тегишли жойларга аҳборот бериларди. Аммо кузга бориб ана шу кўчатларнинг кўпни нобуд бўларди ёки қишининг қировли кунларига дош беролмасди. Бунинг устига айрим болаларнинг ниҳолларни бесабаб синдириб кетишларини айтмайсиз! Хулоса, ниҳол экилардию, у кейинчалик

моа ўз режа ва дастурини тузиб чиқди. Шунга асосан, бу ерда байрам аллақачон бошлаб юборилди. Ҳар куни гоҳ у, гоҳ бу боғча ёки мактабдан карнай-сурнай, мусиқа садолари кулоқча чалинади. Сумалак пиширилиб, баҳорнинг тансиқ таомлари—кўкатлардан тайёрланган пишириклар дастурхонларга тортиляпти. Шу қаторда таълим-тарбия жамоалари режали равиша ёлғизлар, беморларнинг ҳолидан хабар олишяпти, қексаларни ўйлашяпти. Фахрий муаллиму мураббийлар, нафакадаги ходимлар байрам дастурхонига таклиф этиляпти. Шунингдек, моддий жиҳатдан кам таъминланган оиласалар фарзандларига касаба ўюшмалири кўмитаси томонидан ёрдам кўрсатиляпти.

Аваз ҲАЙДАРОВ,
ўз мухбири

Бугун шанба. Кундалик уй юмушларидан чарчаб, энди дам олиш учун иссиққина чой ичиб ўтирган ҳам эдимки, кўча эшиги очилиб ўғлим билан қизим ҳовлиқиб кириб келишиди.

— Ойижон...

— Ойи, — уларнинг юзкўзларидан қувонч балқиб турарди.

— Ҳа, тинчликми, нима гап, — дея пешвоз чиқдим.

4-синфда ўқийдиган ўғлим шоша-пиша кийимларини ечаркан:

— Тез чойимизни тайёрланг, кетишимиш керак, — деди.

Мен ҳеч нарсага тушунмай, 2-синфда ўқийдиган қизимга саволомуз бош ирадим.

— Ойи, ҳозир мактабимизда бўладиган шанбаликка борамиз. Бир оздан сунг ўртоқларим мени чақириб қолишади, — қизим худди байрамга кетмоқчида тўлқинланиб ту-

шунтира бошлади.

Болаларимнинг эзгу мақсадини, меҳнатга зўр завқ-шавқ билан ошиқаётганинни кўриб, оналик қалдим түрғурга тўйлмоқда.

— Э-ҳа, шундай демайсизларми. Бўлмаса тезроқ овқатланиб, бора қолинглар, — дедим уларнинг янада кайфиятларини кўтариш мақса-

G'urur

дида. Бир оздан сунг бир гала ўғил ва қиз болалар кўлларида кетмон ва супургиларни кўтариб, болаларимни чақириб қолишиди. Уларга ҳам керакли меҳнат қуролларини тутқаздим-да, ортларидан кузатиб қолдим. Ана, болалар, бир-бирларига гап бермай хандон қулиб, аҳиллик билан мактаблари томон ошиқиб кетишяпти. Уларни кўриб бояги чарчогимдан асар ҳам қолмади. Қанийди, мен ҳам бола бўлиб қолсан

дея, уларга қўшилиб кетгим келди. Болаларим чарчаб келишса керак ҳойнаҳой деб ўйлагандим. Йўқ, аксинча, хушкайфиятларидан тогни урсга талқон қиларли шижкотат билан қайтиб келишиди.

Дарҳақиқат, ҳозир бутун мустақил Ўзбекистонимиз бўйлаб ўз гаштини суроёттан Наврўз байрами меҳнат байрамига айланиб кетди. Табиатнинг бир оз ҳазили, эркалигидан сунг Шайхонтоҳур туманидаги 38-мактаб жамоасида ҳам меҳнат байрами — Наврўз зўр кўтарики руҳда бошланиб кетди. Мактаб атрофида мевали кўчатлар экиб, ички ва ташқи муҳитни тозалаш баҳонасида болалар меҳнатга ўргатимоқда. Мактаб атрофидағи файзтароват, саранжом-саришталик, мевали дарахтлардаги барқ уриб очилиб турган анвойи гуллар таровати ўзгача.

Раъно МАХМУДОВА

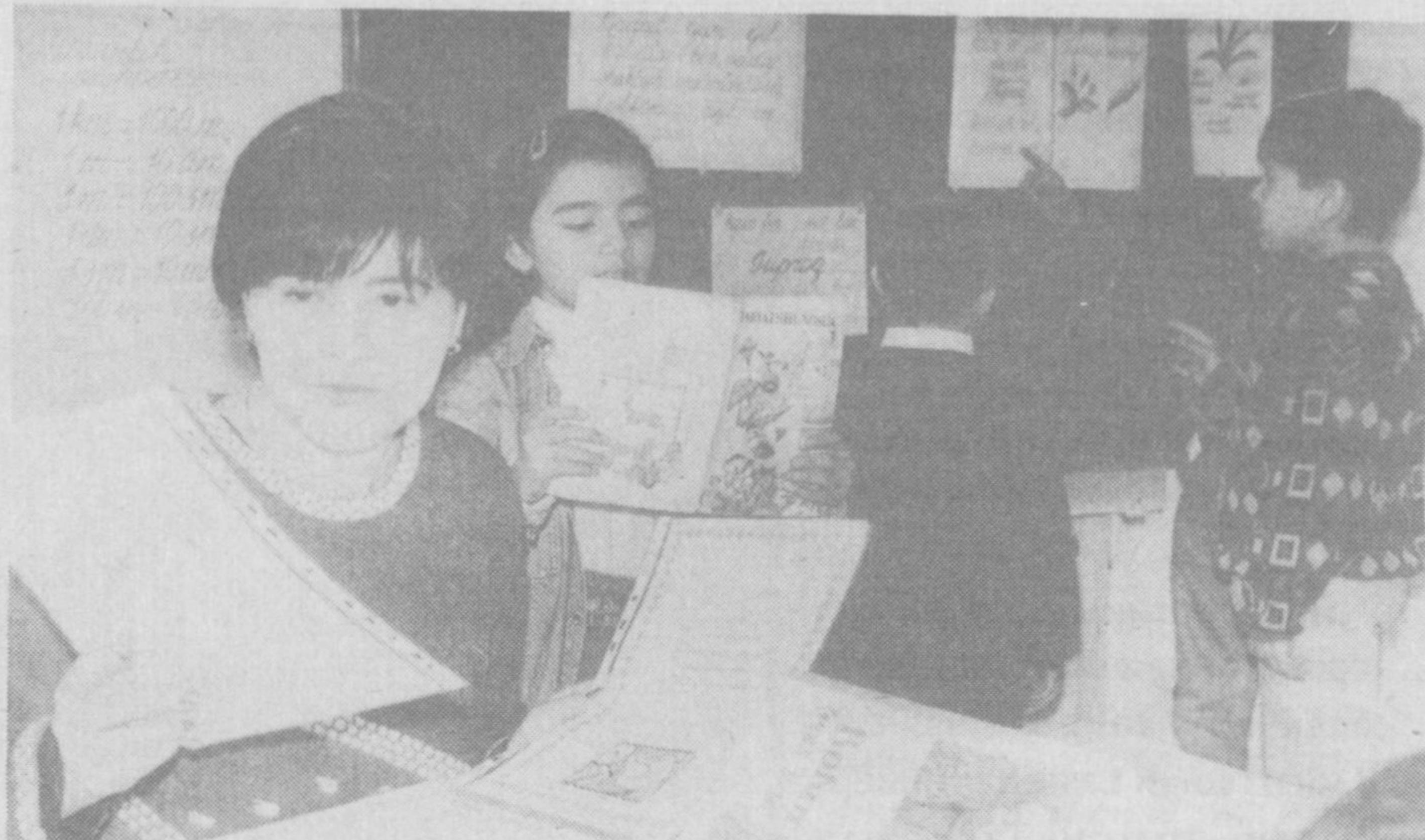
Respublika o'qituvchilar
s'ezdi oldidan

АНЖУМАН ЎТКАЗИЛДИ

Маълумингизким, мамлакатимиз муста-
киллигининг 10 йиллиги арафасида, яни
шу йил июнь ойида республика ўқитувчи-
лар съезды ўтказилиши режалаштирилган
эди. Айни пайтда жойларда ушбу съездга
тайёргарлик кўришга бағишинан гўн ўқитув-
чилар анжуманлари бўлиб ўтмоқда. Яқин-
да ана шундай тадбир Самарқанд вилояти
Тойлок туманида ҳам бўлиб ўтди. Туман
ўқитувчилари иштирокида кечган ушбу ан-
жуманда ТХТБ мудири Яздан Ҳамдамов
"Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни
рўёбга чиқаришнинг биринчи босқич якун-
лари ва иккинчи босқич вазифалари хусу-
сида маъруза қилди. Йиғилишда иштирок
этган туман ҳокими Жамшид Ашуров ўз
нутқида таълим-тарбия самарадорлигига
эришиш учун барча яқдил ҳаракат қилиши
лоzимлигини таъкидлаб ўтди.

Шунингдек, йиғилишда ҳомийлар ва бар-
ча ташкилотлар, хўжаликлар раҳбарлари
катнаши. Тадбирда вилоят миқёсида
бўлиб ўтадиган худди шундай анжуманга
иштирок этиш учун илгор педагоглар са-
фидан 22 нафар делегатлар сайланди.

И.ИСКАНДАРОВ

Ўз касбини жуда яхши кўрадиган ва
бу билан фахрланадиган инсонлардан-
гина яхши шогирдлар етишиб чиқади.
Пойтахтимиздаги 173-мактабнинг бош-
ланғич синф ўқитувчиси Камола Ҳикма-
това Ўзбекистоннинг келажагини яра-
тувчи ўш авлодни тарбиялашда ўз хис-
сасини кўшиб келаётган ўш иқтидорли
педагоглардан биридир.

У доимо янгиликка интигувчан,
ижодкор ўқитувчи бўлганлиги боис ҳар
бир дарсига янги педагогик технология
элементларини кўшиб, уларни ноань-
нинг усусларда ташкил қилишга ҳарак-
ат қиласи. Шунингдек, ўш авлодни ва-
танпарварлик руҳида тарбиялашга,
уларда миллий меросимиз бўлмиш қад-

риятларимиз ва анъаналаримизни син-
гидиришга ҳам катта аҳамият бермоқ-
да. Айниқса, кичик ёшдаги мактаб
ўкувчилари учун дарсларда кўллани-
лаётган турли хил ўйин элементлари,
қизиқарли тестлар ўз самарасини бе-
раяпти. Ўз тажрибаси, дарс усуслари-
ни ҳамкаслари билан ўртоқлашиб,
уларнинг ҳам маслаҳатларини олади.
Шундан бўлса керак, 173-мактабда
Камола Ҳикматованинг дарсларига
қизиқувчилар ҳамиша кўп.

Суратда: Камола Ҳикматованинг
дарсидан лавҳа.

Равиль АЛЬБЕКОВ
олган сурат

Ўсиб келаётган ёшларни
баркамол шахслар этиб
шакллантириш ҳозирги кун-
даги энг долзарб муаммодир.
Илм-фаннынг ривожланиши,
ҳаётга автоматика ва телемеханика,
компьютер техника-
сининг жорий этилиши, икти-
соддаги бозор муносабатла-
ри кенг ва асосий билимга
эга бўлишни талаб этмоқда.
Демак, замон талабига мос
яшай оладиган шахс ўз били-
мини муттасил бойитиш би-
лан машғул бўлиши керак.

Билим олиши кўникмаси-
нинг шаклланшида бошлан-
ғич синф мухим босқичидир.
Мактабга муносабат, илм

ўқитувчи савод ўргатиш
даврида турли иш усусларидан
фойдаланиб, ўқувчилар-
нинг ўргатилаётган товуш ва
ҳарфларни тўғри идрок эти-
шини таъминлаши, товуш ва
ҳарфларни мустаҳкам эсда
олиб қолишига эришиши,
бўғин ва сўзларни тўғри
ўқиши кўникмасини шакллан-
тириши керак. Ўқитувчilar
тажрибасида "Алифбе" кито-
бидан, ундаги расмлардан ва
ўқиши материалларидан, кес-
ма ҳарф, бўғинлардан, ҳарф-
ларни эслаб қолиши таъ-
минловчи расмлардан, сўз
плакатларидан, ҳарфлар
ҳақидаги шеърлардан, кўчма

сўзларнинг охирги бўғинла-
рини ўзи тахминий айтиши,
жуда секин ўқиши каби кам-
чиликлар ҳақида сўзлаб бе-
ришиди.

Бундай ўқувчilarни
ўқишимча ўқитиш ҳам жуда кий-
инчилик билан ўтади. Уларда
фаоллик етишмаслиги, суст
ҳаракат қилиш кузатилади.

Бундай ўқувчilarнинг
ўқишига интилишини кучайти-
риш, ўқиши техникиаси мук-
каммалаштириши учун ўзига
ишончини шакллантириши
йўлини топиш керак эди. Бу-

рак. Бунда аввал ўқувчilar-
га тушуниш осон, яққол та-
савур этиши мумкин бўлган
сўзлардан бошлаш ва кейин
маъноси мавхумроқ бўлган
сўзларга ўтиш фойдалидир.
Кўйида тўрт ҳарфли сўзлар-
ни ўргатишга таклиф этил-
ган тизимни келтирамиз:
dala, lola, bola, ikki, ukki,
mana, ipak, elak, etik, etak,
bo'ta, sana, shama, suli, siri,
teri, to'ti, tig'i, kana, kino,
o'rik.

Ўқувчilar sana, shama,
teri, suli каби сўзлашувда кам
кўлланиладиган сўзларни
ўқишида қийинчиликка учрай-
дилар. Шунинг учун сўзлар
мазмунан аста-секин мурак-
каблашиб борса, ўқувчilar-
нинг ўқиши енгиллашиди.
Болалар билан ишлашда
улар ўқиши кўникмасини қандай
муваффақият билан
эгаллаётганини, қизиқиши-
ни хисобга олиш мухимdir.
Шундай эришиш кераки,
ўқувчи тўғри, тез, қийналмай
ўқий олишигача етиши ке-
рак. Боланинг муваффақия-
тига қараб бир босқичдан ик-
кинчисига ўтилади.

Ўқувчilarга 25 та шундай
сўзларнинг босма шакли бе-
рилди. Ўқувчilar уларни тез,
равон, тўғри ўқигандан сўнг
3 ҳарфли (tom, tog', tosh,
bosh, bog', suv, sut... каби),
4 ҳарфли (to'rt, ikki, ukki, lola,
bola... каби), 5 ҳарфли (vatan,
terak, paxta, parta ... каби), 6
ҳарфли (bulbul, duldu, tandir,
tokzor, ... каби), 7 ва 8 ҳарф-
ли (kamalak, kapalak, Bahodir,
pomidor, mamlakat, sumalak,
paxtazor, yahmalak... каби)
сўзлар берилди. Масалан:
ot, osh, os, oq, it, un, iр, ...

Ўқувчilarга 25 та шундай
сўзларнинг босма шакли бе-
рилди. Ўқувчilar уларни тез,
равон, тўғри ўқигандан сўнг
3 ҳарфли (tom, tog', tosh,
bosh, bog', suv, sut... каби),
4 ҳарфли (to'rt, ikki, ukki, lola,
bola... каби), 5 ҳарфли (vatan,
terak, paxta, parta ... каби), 6
ҳарфли (bulbul, duldu, tandir,
tokzor, ... каби), 7 ва 8 ҳарф-
ли (kamalak, kapalak, Bahodir,
pomidor, mamlakat, sumalak,
paxtazor, yahmalak... каби)
сўзлар берилди.

Дастлабки даврда бўш
ўқувчilar шу осон сўзларни
ҳам o...t — ot, o...sh — osh,
u...n — un шаклида ўқишига
интилади. Агар оддий сўзларни
тез ва сидирга ўқишига
ўргатилмаса, ҳарфлаб ўқиши
кейин ҳам давом этаверади.
Ўқувchilarга кўп марта тақор-
латиб бўлса ҳам сўзларни
сидирга ўқишига эришиш ке-

А. ШОЖАЛИЛОВ,
педагогика фанлари
номзоди, доцент.
Х. ШОЖАЛИЛОВА,
пойтахтимиздаги 235-
мактабнинг бошланғич
синф ўқитувчиси.

БОҒУ ТУЛЗОРТА АЙЛАЧТИ- РАЙЛИК

Республикамизда ободонлаштириш, кўла-
ламзорлаштириш юза-
сидан бир қатор ишлар
амалга оширилмоқда.
Бу ишларга муносиб
хисса қўшиш учун вило-
ятимизнинг шаҳар, ту-
ман мактабларида, ту-
манлардаги 8 та ўш та-
биатшунослар маркази-
нинг ўш табиатшунос-
лари сидқидилдан иш
олиб боришилмоқда. Бу
 ўш табиатшунослар
марказида 108 та тўга-
рак иш олиб бормоқда.
Бу тўгаракларда 4440
нафардан зиёд ўқувчи-
лар шугулланмоқдалар.
Она юртимизни боғу роғ-
га айлантириш ҳар бир
кишининг энг муқаддас
бурчи хисобланади.

Шуҳратбек КЕЛДИЕВ,
Андижон вилояти ўш
табиатшунослар маркази
ходими

КЕЛАЖАК КҮЮНЧАКЛАРИ

Дунёда ўқитувчию мураббийдек хокисор
халқ йўқ. Мен уларни келажак куюнчакла-
ри дегим келади. Улар қай ерда, қайси ша-
роитда бўлмасин, мудом болалар ташвиши,
улар таълим-тарбияси хаёли билан яшайди-
лар.

Зарборд туманидаги 6-урта мактаб илмий
бўлим мудири Жонибек Мирзакобилов билан
сұхбатлашиб ҳамда мактабнинг умумий
ахволи билан танишиб юқоридаги фикрлар
яна бир бор хаёлимдан кечди.

"Мактабимиз чекка қишлоқ мактаби,—
деди Жонибек aka — айни кунда бу ерда
46 нафар ўқитувчи 728 нафар ўқувчига таъ-
лим-тарбия бермоқда. Шу ўринда асосий му-
аммолизни айтиб ўтмоқчи эдим. Мактаби-
миз 240 уринли мослаштирилган бинода
жойлашган. Синф хоналари етишмаслиги ва
укув шароитининг ёмонлиги жамоамизга
бир қадар мушкуллуклар тудримоқда. Мак-
таби миз 320 уринли ишчи
қушимча

Ta'kid

учун 1994
урини
бино кури-
ганида бе-
хад кувонган эдик. Афуски, қурили ти-
гушини еган эканми, ҳали-ҳануз чала ёти-
ди. Ўқитувчilarимизга ва ўқувchilarimiz-
га балли дегинг келади. Улар бор имконият-
дан фойдаланиб, таълим-тарбия самарадор-
лиги учун бирдад ҳаракат қилмоқдалар. Из-
ланувчан, фидойи педагогларимиз меҳнат-
лари самараши улароқ, мактабимизда аъло-
чи ва тиришқоқ ўқувchilar сафи тобора кен-
гаймоқда. Мактабимиз кейинги пайтда тур-
ли танловлару беллашувларда, фан олимпи-
адаларида, олий укув юртларига кириш
курсаткичларидан яхши натижага эришиш
босқичдан ик-
кинисига ўтилади.

Ўқувchilarга сўзларни ўқиши
кўникмасини эгаллагандан
сўнг тўлиқ жумлаларни
ўқишига ўтиши фойдалидир.
Бунинг учун аввал 4-5 та ва
2 сўзли жумлаларни (Гул
очиди. Хўрз қичқирди. Рус-
там келди. Ош пишиди. Томо-
ша бошланди) ўқитиш фой-
дали. Бундай жумлаларни
тез ва тўғри ўқигандан сўнг
3 сўзли, 4 сўзли ва 5, 6, 7
сўзли жумлаларни тавсия
етиши мумкин. Бу жумлаларни
синф таҳтасида ёзиб ҳам
ўқитиш мумкин.

Ўқитувchilar билан из-
чилини ўқувчilarни ўқишига
таклиф этилган
ишларни ўқишига, ўқувchilar-
нинг тез, тўғри ва равон
ўқиши кўникмаси мукаммал-
лашиб боради.
Дастлабки даврда бўш
ўқувchilar шу осон сўзларни
ҳам o...t — ot, o...sh — osh,
u...n — un шаклида ўқишига
интилади. Агар оддий сўзларни
тез ва сидирга ўқишига
ўргатилмаса, ҳарфлаб ўқиши
кейин ҳам давом этаверади.
Ўқувchilarга кўп марта тақор-
латиб бўлса ҳам сўзларни
сидирга ўқишига эришиш ке-

И.БЎРИБОЕВ

Фиклаётган одам доими ҳаракатда бўлади. Ҳаракат қилаётганинг аниқ мақсадлари бўлади. Аниқ мақсад тинимсиз ҳаракатга унлайди. Тинимсиз ҳаракат ранг-баранг фикрларнинг дояси. Бу — ижодкор Шахс ҳаёти.

“Офарин” — йилнинг энг яхши ижодкори” танлови бизга ана шундай шахсларни яна бир бор намоён этиб, ўрнак қилиб кўрсатмоқда. “Офарин” танловининг “Йилнинг энг яхши ёзувчиси” номинацияси бўйича голиблик таникли ёзувчи Ҳуршид Дўстмуҳаммадга насиб этиди. Адаб бу мукофотга “Бозор” романи, “Хижроним мингдир менинг” қисса ва ҳикоялар тўплами ҳамда “Озод изтироб қувончлари” китоби учун лойиқ кўриди.

Бугунги меҳмонимиз — ўзига хос қалам соҳиби Ҳуршид Дўстмуҳаммад.

— Авваламбор, юксак мукофот соҳиби бўлганингиз билан барча муштарийларимизномидан қутлаймиз. Айни замда кўнглингиздан нелар кечмоқда?

— “Офарин” соврининг ўзи эътибор, мукофот. Шу муносабат билан табриклар эшитиш эса мукофот устига мукофот бўлмоқда. Кўнглимдан кечеётган туғу... ижод тўхтамаса, асарлар яратилса китоб ҳам чиқади, уни ўқийдиганлар ҳам, ҳатто қадрлайдиганлар ҳам топилади. Мұхтарам Президентимиз ташаббуси билан Республика менизда мана шундай нуфузли мукофотнинг таъсис этилишининг ўзи ёжог машақатларининг қадрланиши де-макдир. Юрт раҳбари ва ҳалқ ижод аҳлини ардоқласа, улар яратган камтарин асарларга офаринлар айтиб турса, ишонинг, ёзувчи-шоирларимиз ўзбек агадиётининг юксак чўқиларига олиб чиқадиган асарлар яратишларига ва шу ҳалқа офаринлар олиб келишига шак-шубҳа йўқ!

— Суҳбатни анъана-вий саволимиздан бошласак. Биринчи муаллимингиз ким?

— Тошкент шаҳрининг ҳозирги Собир Раҳимов тумани ҳудудигаги 11-мактабда саккиз йил ўқиганман. 1958 йили 1 сентябрда биринчи бор синфга олиб киришганда, биринчи қатордаги партани эгаллаб олиб, “Битта ўзим ўтираман!” деб ҳархаша қилганимда, онам (раҳматли волида) миз бошланғич синфларда муаллимлик қилгандар), биринчи муаллимимиз Ирисали ака Мирвалиев (жойлари жаннатда бўлсин) роса кулишган. Жуда ҳокисор, фидойи ўқитувчи эдилар...

— Агадиётда устозшоирдлик масаласи бугунги кунда бир қадар

унутилганда. Фафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳорлар давридаги устоз-шоирд муносабатлари бугун унчалик кузатилмаяпти.

— Бадиий ижодда устоз-шоирдлик бўлмай сира иложи йўқ. Тўғри, Фафур Ғулом, Ойбек Абдулла Қаҳҳор, Миртемир, Шайхзода сингари мўътабар устозлар яшаган даврда бу

вераман. Ёшларимиз орасида вақтни беҳуда совуриш касаллиги менга жуда оғир ботади. “Ҳа-а, бекорчилик, юрибма-ан...” деган оҳангдаги гапни эшитсан фифоним фалакка чиқиб кетади. Ҳой, оғайни, ҳозир бекор юрадиган пайтми?! Иша, бошингни қўтмармай, тунлари уйқунг келмай ишила!..

— Сизни агадиёт танқидчи сифатига ҳам биламиз. Бугунги агадиёт танқидчи сифатига баҳоингиз?

— Агадиёт танқидчиликдан кўнглим тўлмаяпти. Мавзуғи-ғиҷ, баҳсталаб муаммо истаганча топилади, уларни нега ёзмаймиз, матбуот саҳифаларига олиб чиқмаймиз — сира тушунолмайман. Аксарият жамият бошидан кечираётган ўтиш даврини рўяч қилишишади, ўтиш даври ўтисин, кейин асад яратамиз, танқидчилик қиламиз,

ЎҚИТУВЧИСИНИ ҚЎЛИДА ҚЎТАРГАН ҲАЛҚ

ҳолат бирмунча бошқачароқ кечган. Мисол учун устознинг айтгани-айтган, ҳатто ижод курсисига ўтирган пайтда ҳам “Абдулла Қаҳҳор нима деркин?” деган хавотир шо-

БОЗОР

дан-янги ҳаво олиб кирагиган ҳар қандай асидни УСТОЗ ҳисоблайман.

Ўтган асрнинг сўнгти ўшида уч китобингиз — “Бозор” (роман), “Хижроним миңдир менинг” (қисса), “Озод изтироб қувончлари” (публицистика, агадиёт танқид) нашрдан чиқди. Сизнинг асарингиз асосига суратга олинган “Чаёнгүл” бадиий фильмни экранларга чиқарилди. Жамоат арбобисиз, муҳарририлик, ижод... Ҳаммасига қандай улгураяпсиз?

— Одам қанча иши, юмуши кўп бўлса, шунча кўп имконият, куч-кувват топаркан. Мен тиним билмайман, бўш ўтиришини тасаввур қиломайман. Сир сифатига айтадиган бўлсан, ёзиш учун алоҳига шоҳона шарт-шароит, кайфият, маҳсус ҳолат талаб қилмайман — ёза-

деган гаплар қулоқка чалиниб қолади. Афсуски, бундай кайфијатдаги одам ўтиш даври билан бирга ўзи ҳам ёшини яшаб қўйишини, кейин кеч бўлишини хаёлига келтирмайди...

— Биронтаям роман ўқимасдан филология факультетини тутатиб кетганларни биламан. Улар ҳозир мактабларда дарс беришадиги?.. Бугунги китобхонлик ҳақидаги фикрингиз?

— Бу таънами саволда жон бор. Сиз филология факультетига ўқиганларни айтаяпсиз, шу соҳага илмий иш ҳимоя қилган, мутахассисман деган олимлар орасига ҳам роман ўқимаган, умуман, бадиий жараённи кузатмайдиган, ўқиса-га, ўқиганини илғаб ололмайдиганлар учрайди. Бунисига нима дейсиз?!. Ўша муаллим мактабда дарс берса ўқувчи унга эргашадими? Агадиётни севиб қоладими? Ўрни келганда айтсан, Жиззахнинг Форишида чекка тоғ қишлоқларидан бирига, оғдий ўқитувчи билан гаплашиб, у кишининг агадиётдан хабардорлигини кўриб ҳава-

Mehmonxon

сим келди, ҳатто уялган жойларим ҳам бўлди. Китобхонлик, мутахассис учунгина эмас, миллатни миллат қиласиган, ҳалқнинг умумий диди, савијасини тарбиялайдиган, янгидан-янги инсоний турмуш даражалари мақомига олиб чиқадиган бўқий мўъжиза! Китобхонлик мавзуси “Маърифат” газетасининг мунтазам рукнига айланшиши, унга барча муаллимларнинг, ўқувчиларнинг жалб этилишини жуда-жуда хоҳлайман!..

— Ўтган аср агадиётимизга бир назар ташласак. Бир сўз билан айтганда, уни қандай таърифлар эдингиз?

— XX аср ўзбек агадиёт ўз даврининг бадиий тафаккури сифатига тарихда қолади. Улкан агадиёт мактаб яратилди. Агадиёт қандай бўлиши керак ва қандай бўлмаслиги керак деган саволга истаганча жавоб берса оладиган ақадемияга айланди...

— Бу ёғи қандай бўлади? Насрнинг очилмаган имкониятлари ҳақида кўп гапирилаяпти...

— Дунёни бадиий идроқ этишининг чеки-чегараси йўқ. Замонавий бадиий тафаккур анча илгарилаб кетди. Ҳозирги жаҳон агадиёт жараёни ҳали биз кўриб, биз эшитмаган, биз “томиб” кўрмаган усулларни кўлламоқда, ИНСОННИ ўрганмоқда! Инсон бор экан, имкониятлар уммони тутамайди, унинг агодига этиш амри маҳол.

— Тилакларингиз.

— Агадиёт бўлмаса инсоният қандай яшар эди, деб сўрашади. Дунёни бадиий идроқ этиши тўхтаса дунё ғоятда ғарифлашиб қолади. Бунинг иложи йўқ. Агадиёт йўқ дегани ҳаёт тўхтаги дегани! Ватанимиз энди рўшиноликка эришиб, айни ижодни гулаб-яшнатадиган паллада некбинликни кўлдан бермайлик. Қолаверса, Наврўз кунлари эзгу тилаклар билан яшайлик. Ҳалқимиз омон бўлсин, муаллимлик жамиятимизнинг энг ардоқли, энг нуфузли касб-корига айлансан! Ўқитувчини кафтида кўтара олган ҳалқ сира-сира кам бўлмайди!..

Хусан НИШОНОВ
сұхбатлашди

Қон бұлмаса, ҳаёт йүк. Шу боис ҳам табобатчилар касаллукнинг келиб чиқиши, ривожланишини аксари ҳолларда бевосита қон билан боялайдылар. Ҳозирги замон табобатда қонни 250 хил мақсадда ўрганишады.

Гарчанды бу суюқлик лейкозит, эритроцит, моноцит каби таркибий моддалардан ташкил топиши билан ўхшаш бўлса-да, қишиларнинг қони барибир фарқланади. Нозима опа бундан кўп йиллар мұқаддам, аниқрориги 70-йилларда қонда янги замбуруғ касаллиги борлигини жон-жаҳди билан ҳимоя қилиган, аммо қақшатқич зарбаларга дуч келган эди.

Одам ташки таъсирлардан холи эмас. У нафас олаётган ҳавосида, ичаётган сувидан, оёғи остидаги тупроқда, тановвул этаётган таомлардан миллионлаб кўзга кўринмас микроблар яшашини ўйлаб ҳам кўрмайди. XX асрнинг 50-йилларда Нозима опа 1-республика клиникасида ишлар, касбтақозоси туфайли қанчалаб беморларнинг касаллик тарихи билан танишиб чиқарди. Касалхонага келаётган беморлар аксариятининг нафас йўллари шамоллаган, улар илгариги худди шундай дард билан оғригандын беморлардан фарқлароқ эди. Шифокор Нозима уларни даволаш жараёни қийин кечеётганлигидан таажжубланар, аксари беморларнинг Зомин туманидан эканлиги сирли жумбоқдек туюлади унга. Нима гап ўзи? Нега зоминликларда бир-бирига ўхшаш ҳолатлар қайд этилоқда?

Нозима Зомин туманида тарқалган эпидемия ҳақида, ҳали талабалик йилларидә ёш эшитган, ўша даврларда бу касалликдан кўплаб зоминликлар азиат чекаётганди. Кейинчалик махсус экспедиция тузилиб эпидемиянинг тарқалишига ар-пазор ва бүдоизорларда ўсадиган кампирчопон ўти сабабчи бўлаётганини аниқланди. Ўша экспедиция таркибидан Николай Ходукин ҳам бор эди. Ўшанда ёш аспирант лямбля деб аталган микроб устида иш олиб борар, гарчанд табобатда лямбланинг инсон ички аъзоларига салбий таъсир ийк, деган фикр мавжуд бўлса-да, тадқиқотчи бунга ишонмасди. Бунга ишбот талаб қилинар, ишбот учун эса ҳеч ким рад эта олмайдиган хуносалар зарур эди. Тадқиқотчи бунга әршишди. Аммо бунинг учун устма-уст, ниҳоясиз тажрибалар ўтказилиши лозим бўлди...

Беморлар қонида жуда майда жонли заррачалар ҳаракатланиб юрар ва уларни микроскоп остидан бемалол кўриш мумкин эди. Тадқиқотлар давом этарди. Пробиркага солинган bemor қони бир йилга қадар кузатилди. Ҳадеганда ўзгариш бўлавермасди. Нозима қонга жойлашиб олган бу жонзотларни мәълум муддат ўтказиб, сўнгра организм касаллик билан курашаётгандан ўз қаршилигини обдон намоён этиши-

ни тахмин қиласди.

Олим ақыннинг көзларига ишонмади, қонда замбуруғ! Нима бўлти, деб айрим ҳамкаслари елка қисиши. Нозима лаборатория шароитида текширилиб, ўсига кўпайиш жараёни синчиклаб текширилган замбуруғнинг одатдагисидан фарқли эканлигини исботламоқчи бўлар, аммо уни осонгина қайриб қўйишарди. Беморлар қонидан топилган замбуруғ инсон танасининг ҳамма жойида кўпайиш ва касаллик чақириш хусусиятига эга бўлиб, буни инкор этиб бўлмасди. Оддий замбуруғлар эса танада бошқа аъзоларга жиддий ҳавф-хатар туғдирмасдан ўшайверади. Ўпка, жигар, ўт пуфаги, ошқозон ва турли тери касалликлари билан оғригандын беморлар ана шу замбуруғ исканжасида қолганига заррача ҳам шубҳа қилиб бўлмайди. Бу замбуруғ қон таначаларига жойлашиб, бемалол урчиди, ундағи ҳужайраларни заифлаштириб, ҳатто үлдиришча боради. Қон заҳарлангач, ўз-ўзидан киши организмининг касалликка қарши курашиш ху-

зима кашф этган ўша замбуруғни тан олса?

Опа тишини-тишига қўйиб, ҳаммасига чидарди. Эсида, янгилишмаса, унга 41 марта тафтишчилар келишганди. Ҳаммасининг фикри, нұқтаи назари бир хил эди: "Бу ўша замбуруғ! Вахима қилишга арзимайди". Нозима улар кетгач, бошини чанталлаганча, ҳаёла толар, наҳотки мен ноҳақ бўлсан, деган қийноқли савол гирдобида ўз ёғига ўзи қовриларди. Йўк, буни шу ҳолда қолдириб бўлмайди. Ё ҳақлигини исботлаши, ё таслим бўлиши керак. Нима бўлса бўлар, енгилсам енгиларман, деб Нозима бемор қонидан ўсиси чиққан ва лаборатория шароитида кўпайтирилган "асос"ларни олиб, Москвага йўл олди. Москвадаги таникли олимлар Нозима топган замбуруғнинг буюк кашфиётга айланишига ишора қилдилар. Олим ахсарсан ҳолда Ўзбекистонга қайтганида, вазирликдаги айрим мансабдор шахслар у ишлайтган бўлимни қисқартириш ҳақида бўйруқ чиқарышган эди. Бундан ортиқ ҳақорат ва

... Опанинг кўзларидан ўшанда ёш чиқиб кетаётди. Унинг ўзига ишончи қанчалар юксак эканлиги ўшанда маълум бўлди. Тўғрироғи, ўзгалар томонидан тан олниди. Аммо бу қувончининг келишини ҳам роппа-роса 9 ой кутишига тўғри келди. Барн шаҳридан жаноб Роберт Самсонгдан келган мактуб бошдан оёқ саволлар билан тўла эди. Қисқаси, олимани Барнга — нуфузли анжуманга таклиф қилишган, зудлик билан етиб келиши тайинланган эди. У пробиркалар ва бир дунё қоғозлари билан Нидерландия жўнади.

Таникли олимлар тўпланган ийғилишда унга сўз беришар экан, катта залнингми, унда тўпланганларнингми, бир лаҳза салобати босди. Ўзининг 20 йиллик изланишлари хусусида қай тариқа сўзлагани ҳам худди кечагидек хотирасида. Залдагиларнинг гулдурос қарсаклари олиманинг қулоқларини қоматга келтиргандек бўлди. Нозима бутун вужуди титраб, юраги бежо тепиб, сон-саноқсиз нигоҳлар "таъқиб"ида жойига бо-

воситаларни ҳам "синдириб" ташлайверади. Касаллик энди бошланаётган ҳолларда эса аксинча, даволаш осон кечади. Америка, Брюссель, Бельгияда ишлаб чиқарилган энг кучли антибиотиклар бемор қон томими орқали юборилади. "Амфотерицен", "Тифлюкан", "Низорал", "Целистодерм" деб номланган бу дори-дармонлар четдан келтирилгани боис, анча қиммат туради. Опа айрим беморларга дори-дармонларнинг нархи жиндай малол келишини сезади. Лекин улар бир, икки, баъзан уч марталик даволаш босқичларидан сўнг дардан фориғ бўлгач, ўша малоллик учун хижолат чекадилар.

Республика Микология ва протозиология маркази 60 ўринли ўз шифохонасига эга эди. Ярми катталар, ярми болалар учун. Шифохона пойтахтнинг марказий ва энг гавжум жойи — Чилонзор метросидан чиқаверишдаги Фарҳод кўчасида жойлашган.

Беморларнинг кети узилмайди. Бирининг сочи тўкилган, бири бадани қишишидан нолиган, бошқасини ҳар хил яра-чакалар безовта қилган. Ўпка, жигар, ўт пуфаги, қабзият, терига оқ тушиши... Дардининг хили кўп, хилига яраша дардмандлар кўп. Опа бу касалликларнинг келиб чиқишини, аввалио, сув, түпроқ, ҳавонинг заҳарланишидан, демак, табиатдаги мувозанатнинг бузилишидан деб билади. Инсон ташқаридан таъсир кўрсатувчи омиллардан айрича яшомайди. Лекин у ўз соғлиғи ҳақида қайғуриши кепрак. Бемор чехрасидаги ботанийликка тўқнаш келганда, опа уларнинг ўрнига ўзини қўйиб кўради ва шунда англайдики, дард чекмоқ дунёдаги энг оғир мушкулотлардан бири. Қўлидан келгани, уларни тингламоқ ва хуносаларини умумлаштириб, даволашга киришмоқ. Опа яна шуни ҳис қилади, беморлар уни халоскор сиймо деб биладилар.

Эл ичра азизу мұхтарам бўлиш осон эмас. Бу аслида энг улуғ мүкофотдир. Ва бунга әршишмоқлик ҳар бир инсоннинг ўз қўлидадир. Тиббиёт фанлари доктори, профессор, минглаб bemorлар жонига ўз билими, тажрибаси, ширин сўзи ва қолаверса, дори-дармонлари билан малҳам бўлаётган Нозима Дехқонхўжаева азизу мұхтарамлик поғонасига кўтарилиди. Зоро, шифокорга бундан зиёд баҳтнинг ўзи бўлмас...

**Хулкар ТЎЙМАНОВА,
"Маърифат"нинг махсус мұхбири**

ДУНЁ ТАН ОЛГАН КАШФИЁТ

сусияти ҳам заифлашади. Натижада дард зўрайгандан зўрайиб бораверади.

Хулоса аниқ: қондаги замбуруғ урчиб, бошқа касалликларни чақиради ва унинг зўрайиши учун имконият яратади. Нозима лаборатория хулосаларни таҳлил қиласди экан, юраги сезиб турарди — ҳали кўп қаршиликларга учраса керак. Биладики, Ўзбекистондаги табобатнинг валломатлари ҳам фанда маълум ўша замбуруғга "ёпишиб" олишган. У топган замбуруғни тан оладиларми-йўқми, худо билади.

Кўнгидан ўтгани бўлди. Соғлиқни сақлаш вазирлигидаги айрим раҳбарлар ҳам, Фанлар академиясига қарашли микробиология институти ҳам Нозима Дехқонхўжаеванинг шаштими пасайтириб қўйди: "Қанақа замбуруғ, эсингизни еб қўйдингизми? Аллақачон фанга маълум нарсани қайтадан шов-шув қилмоқчимисиз?".

Олиманинг ҳафсаласи пир бўлди. Боши берк кўчадан чиқиб кетишига ким ёрдам беради? Қаердан, кимдан ва қандай қилиб најот сўраши керак? Ким уни кўллаб-қувватлайди?

Нозима вазирликка ҳам, илмий тадқиқот институтига ҳам қайта-қайта мурожаат қилишдан натижага чиқмаслигини англарди. Тинчгина юраверишга эса вижданни йўл қўймасди. Ахир қончадан-қанча касалликлар манбаи бўлган вирусни аниқласаю, жимгина кабинетда ўтираверсими? Унга кунда, кунора ва ҳар ҳафта текширувчилар келишар, қилдан қийик ахтариб, асабига тегардилар. Аммо уларнинг орасидан бирорта мард топилмасди, у Но-

хўрлик бўлмаса керак. У ҳеч кимга ҳалақит бергани йўк эдику? Нега бунчалар таъқиб! Ахир қондаги ўша тирик "вужуд" туфайли кишиларнинг турли касалликларга чалиниши кўриниб турган ҳақиқат-ку, нега ишонмайдилар, нега тан олмайдилар? Тушунолмай қолди, тазиикнинг сабаби нимада ўзи? Бўларбўлмас, асосиз, мақсадсиз текширларга индамади, чидади, бўлумни ёпдилар, қўл силтади. Ахир курбақани боссанг ҳам, "вақ" этиб қаршилик қилади-ку? Нега энди айрим шахсларга унинг янгилиги ёқмаяпти? Уларнинг арпасини ҳом ўргани йўқку? Лямбланинг номаълум жиҳатини кашф этганида ҳам уни осонликча тан олишмаганди. Замбуруғ масаласида эса уницидан-да, баттар аҳволга дуч келди. Аксига олиб, Москвадан ҳам ҳеч қандай мұжда йўк. Юзи ёруғ бўладиган кун қачон келаркин?

Олим изланишлардан ҳамон тўхтамас, лаборатория текширувчилари эса ўша-ӯша, нұқтасимон зарралар кўзга ташланаверади. Нозима минглаб bemorлар қонидаги бир-биридан фарқсиз ушбу зарраларни қандай бўлмасин, одатдаги замбуруғ эмаслигини қаергадир тасдиқлатиб олишни шарт ва зарур деб ҳисоблар, москвалик жаноблар ҳам негадир унинг тадқиқотига муносабат билдиришни орқага сурешарди.

Океан ортидаги мамлакат жонига оро кирди. У ердаги замбуруғшунослар Нидерландия қиролликлари академиясингин замбуруғлар ва протезоа касалликлари билан шуғулланадиган институтга мурожаат қилишни маслаҳат бердилар.

ТАЪЛИМ САМАРАСИНИНГ ТЕСТ СИНОВЛАРИДАГИ АКСИ

Тошкент шаҳри Республикада катта илм, билим ва маданиятга, олий ўқув юртларига бой, энг юқори салоҳият ва имкониятга эга бўлган ҳудуд ҳисобланади. Пойтахтдаги 36 та олий ўқув юртларига ҳар йили 64000 нафардан зиёд абитуриент хужжат топширади. Уларнинг 21000 нафардан кўпичи Тошкент шаҳридаги мактабларни тутатган ўқувчилар бўлиб, 43000 нафардан ортигини турили вилоятлардан келган абитуриентлар ташкил этади.

Тест натижаларининг таҳлили шуни кўрсатади, 18500 дан ортиқ абитуриент олий ўқув юртларига қабул қилинади. Улар орасида Тошкент шаҳридаги мактабларни тутатган ёшлар 7259 нафари ташкил этади.

Кўп вариантли тест технологияси ва унинг статистик ишланмаси пойтахт таълим муассасаларидаги ўқув жараёни ва унинг самарадорлигини туманлар бўйича, фанлар бўйича ва мактаблар бўйича барча сифат кўрсаткичларининг ҳолатини ифодалайди. Бундан ташқари абитуриентларнинг билим мониторингини яратишга имконият туғилади. Тошкент шаҳрининг фанлар бўйича абитуриентлари жавоблари самарадорлиги, шу билан боғлиқ билим савиаси ва Республика бўйича ўрни 1999 йил натижалари билан таққосланган ҳолда қуидаги жадвалда келтирилган:

(Ўзбек гурухлари)

Фан номи	1999 йил		2000 йил	
	Самар.	Ўрин	Самар.	Ўрин
Ўзбек тили ва адабиёти	32.55	5	29.57	4
Математика	40.25	1	39.06	2
Физика	32.28	1	30.78	1
Биология	42.04	3	37.01	4
Кимё	40.38	3	35.97	3
Тарих	41.46	3	32.32	8
География	44.19	8	40.62	9
Инглиз тили	49.79	1	46.26	1
Немис тили	31.99	4	32.18	2
Француз тили	37.58	3	36.60	2

Қўриниб турибдики, ўзбек тили ва адабиёти, чет тилларидан тест синовида ўсиш содир бўлган. Лекин, тарих, география, биология ва математика фанларидан 1999 йилга нисбатан пасайиш кутилилган. Бунинг сабаби мактабларда ўқитувчиларнинг етишмаслиги, фанлар бўйича дарслерни кўлланмалар билан етарлича таъминланмаганлик, кутубхоналарда тест тўпламлари бўлган “Ахборотнома”ларнинг йўқлиги, мактаблардаги амалий машигултларда кўргазмали куролларнинг етишмаслиги, лабораторияларнинг жиҳозланиши замон талаби даражасига жавоб бермаётганигидир.

Статистик ишланмалар асосида Тошкент шаҳридаги олий ўқув юртига тест имтиҳони топширган абитуриентларнинг барча фанлар бўйича натижалари ҳисоблаб чиқилди. Уларнинг туманлар бўйича рейтинг кўрсаткичи қуидаги жадвалда берилган.

(Ўзбек гурухлари)

1. Мирзо Улуғбек тумани	37.21
2. Шайхонтохур тумани	33.52
3. Чилонзор тумани	33.04
4. Юнусобод тумани	32.98
5. Акмал Икромов тумани	32.97
6. Бектемир тумани	32.63
7. Сирғали тумани	31.95
8. Собир Рахимов тумани	31.91
9. Ҳамза тумани	31.43
10. Яккасарой тумани	31.29
11. Миробод тумани	30.71

Шаҳар ҳалқ таълими муассасаларининг иш самарадорлиги натижаси бўлган абитуриентларнинг тестга тайёргарлик сифати синчковлик билан ўрганилди ва таҳлил этилди. Шунинг натижасида абитуриентлар тўплаган баллари бўйича тақсимланиш гистограммаси яратилди.

Натижалар таҳлилидан аниқландики, юқори балл тўплаган иқтидорли абитуриентлар миқдори 2420 нафарни ташкил этган. Лекин шаҳар ҳалқ таълими бошқармасининг асосий дикқати

4000 дан ортиқ энг паст балл тўплаган, билим савиаси ўта паст бўлган ўқувчиларга қаратилиши керак. Бунинг сабабларини ўрганиш, тегишли чораларни кўриш лозим. Битирувчи синф ўқувчиларини касбга йўналтириш, танлаган соҳаларига оид предметлар бўйича қўшимча дарс ўтказиш, тест технологиясини ўргатиш каби қатор ишлар амалга оширилиши керак.

Болалар билимни холисона баҳолаш ҳам энг долзарб масаладир. Шу мақсадда абитуриентларнинг аттестатлари бўйича ўртача баллари тестда тўплаган баллари билан таққосланди. Натижা қўйидаги жадвалда келтирилган.

(Олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, талабаликка қабул қилинеш учун тавсия этилганлар)

Вилоятлар	Аттестат баҳоси >=4	Тест бали >=160	Фоиз кўрсаткичлари
Тошкент шаҳри	5988	1811	30.24
Тошкент вилояти	2552	416	16.30
Самарқанд вилояти	3496	520	14.87
Бухоро вилояти	3132	460	14.69
Хоразм вилояти	1871	233	12.45
Корақалпогистон	2693	326	12.11
Республикаси	3129	359	11.47
Фарғона вилояти	1635	156	9.54
Кашқадарё вилояти	3593	335	9.32
Наманган вилояти	2721	235	8.64
Сирдарё вилояти	903	71	7.86
Андижон вилояти	2613	194	7.42
Жizzах вилояти	1260	90	7.14
Сурхондарё вилояти	1801	100	5.55

Тошкент шаҳрида аттестати бўйича юқори балл тўплаган ўқувчиларнинг 30.24 фоизи тестда юқори натижага эришган. Бу республика миқёсида катта кўрсаткичидир, лекин бу билан қаноатланиб қолмаслик керак. Чунки 70 фоизга яқин абитуриентларга қўйилган баҳо ўз тасдигини топмаган.

Қўриниб турибдики, мактабларда баҳолаш тизими такомиллаштирилиши керак. Билимларни баҳолашда холисликни таъминлаш учун ўқитувчи ўзига ва ўқувчига талабчанликни ошириши, умулан, тест тизимини мактабда ўқувчилар билимни баҳолашга кенг жорий этиш керак.

Тест натижаларини ўрганиш шуни кўрсатади, кўпгина мактабларнинг педагогик жамоаси ўқувчиларни билимни баҳолашга масъулият ва талабчанлик билан ёндошадилар. Улар ўқувчиларда билим олишга интилиш ва чанқоқликни, фанларга қизиқиши, ўқишга меҳр-муҳабbat билан қарашни шакллантирадилар. Бундай ўқитувчиларнинг аттестатга қўйган баҳолари тест натижасида абитуриент тўплаган балларига тўлиқ мос келади. Бундай ижобий мисоллар қуидаги жадвалда келтирилган.

(ижобий ҳол)

Тип	Ихт	Ўқув юрти	Туман	Мактаб	Атт.	Балл
2	35	Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети	Юнусобод тумани	246	4.8	222.4
2	48	Тошкент молия институти	Сирғали тумани	6	5	219.4
1	21	Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети	Акмал Икромов тумани	236	4.8	218.7
2	35	Тошкент давлат шарқшунослик институти	Юнусобод тумани	240	5	213.1
2	41	Тошкент электротехника алоқа институти	Чилонзор тумани	103	4	212.7
2	16	Тошкент давлат техника университети	Мирзо Улуғбек тумани	121	5	211.9

Лекин шундай мактаблар борки, ўқувчиларни билимни баҳолашга ўта масъулиятсизлик билан ёндошиб, билим савиаси паст бўлган битирувчига фанлардан юқори баҳо қўйилган. Бундай салбий ҳол қуидаги жадвалда келтирилган:

Тип	Ихт	Ўқув юрти	Туман	Мактаб	Атт.	Балл
1	2	Тошкент давлат педагогика университети	Ҳамза тумани	155	4.7	36.1
1	1	Тошкент ирригация ва қишлоқ хўялиги механизациялаш муҳандислари институти	Юнусобод тумани	265	5	35.7
1	40	Тошкент давлат техника университети	Юнусобод тумани	274	4.5	35.7
1	15	Ўзбекистон миллий университети	Акмал Икромов тумани	297	4.7	34.8
1	52	Тошкент давлат техника университети	Собир Раҳимов тумани	1	4.9	33.9
1	3	Тошкент кимё-технология институти	Акмал Икромов тумани	116	4.7	33.6
1	1	Тошкент автомобиль йўллари институти	Юнусобод тумани	235	4.8	32.7

Бу таълим муассасалари олдида турган жуда катта муаммодир. Ўқувчилар билимни баҳолашда ягона талаб мезонини шакллантириш керак. Шу ҳолатларни чукур ўрганиш ва чора-тадбирлар белгилаш шаҳар ҳалқ таълими бошқармаси олдида гирифати энг долзарб масаладир.

Тошкент шаҳрида таълим жараёнини мукаммаллаштиришга, ўқувчиларни олий ўқув юртларига тайёрлашга алоҳида эътибор берадиган мактаблар мавжуд. Уларнинг ўқувчилари тестда юқори кўрсаткичларга эришаётганигини қайд этиш зарур. Миробод туманинага 110-мактабнинг 20 нафар ўқувчиси она тили ва адабиётдан, Юнусобод туманинага 17-мактабнинг 13 нафар ўқувчиси инглиз тилидан, шу тумандаги 235-мактабнинг 8 нафар ўқувчиси математикадан

Ўзбекистон Республикаси “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг

ДАСТУРИ

Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта баҳтли бўлишлари шарт!

Биз – Ўзбекистон ёшлари:

— мамлакатимиз Конституцияси ва қонун хужжатларида белгиланган қадолатлардан фойдаланиб, Ватанимиз истиқоли туфайли ўз тақдиримизни ўз кўнимиз билан яратиш имконияти вужудга келганини ҳис этиб;

— Ватан тараққиёти, юрт тинчлиги, ҳалқ фаровонлиги, мамлакат келажаги билимли, ҳар томонлама соғлом ва баркамол авлодни вояга етказишига боғлиқ эканини, бу борада аввало ёшларнинг ўзи ташаббускор бўлиши лозимлигини, ўз Ватани ва ҳалқига садоқатли, ўз ҳақ-хуқуқини таниган инсонларни тарбиялаш ижтимоий заруратга айлануб бораётганини назарда тутиб;

— юртимизда амалга оширилаётган янгиланиш ва ўзгаришлар жараённида фаол иштирок этиш, бу йўлда фов бўлиб турган эски тузум асоратларига, лоқайдлик, маҳаллийчилик, бўқимандалик каби ижтимоий иллатларга қарши курашиб заруратини ҳисобга олиб;

— ёшларнинг юксак орзу-интилишларини мужассамлаштириб, уларнинг ҳаётй манбаатлари ва эҳтиёжларини ифодалаш ва ҳимоялаш максадида ўзини ўзи бошқарадиган нодавлат нотижорат ташкилоти — Ўзбекистон Республикаси “Камолот” ёшлар ижтимоий Ҳаракатини тузишига қарор қилдик.

Ҳаракат фаолиятининг асосий максади — ёшларни бирлаштириш, соғлом турмуш талаблари асосида тарбиялаш, жамиятда муносиб ўрин өзгаришига кўмаклашиш, уларнинг манбаатларини ҳар томонлама ҳимоя қилиш, ўз ийгит-қизларнинг ўз акл-заковати, куч-кудратини тұла намоён этиши учун зарур шарт-шароитни ташкил қилиш, ўз авлоднинг таянчи ва суюнчи бўлишдан иборатdir.

Куйидаги вазифаларни ўзимиз учун устувор йўналиш этиб белгиладик:

I. Сиёсий-хукукий соҳада

1. Мамлакатда фаолият кўрсатадиган барча сиёсий партиялар, ижтимоий гурӯҳлар билан Ҳаракатнинг дастурий вазифаларини бажариш максадида ўзаро тенглик асосида ҳамкорлик қилиш.

2. Ёшларга доир қонун лойиҳалари, бошка норматив-хукукий хужжатлар муҳокамасида иштирок этиш, ёшлар муаммоларини ўрганиш ва уларни бартараф қилиш юзасидан давлат ҳокимиятининг қонунчилик ва ижроия органларига ўз таклифларни киритиш.

3. Мамлакатимизда эркин демократик давлат, фуқаролик жамияти барпо этишига кўмаклашиш максадида мунтазам равишда ёшларнинг хукукий билимини ошириб бориш.

4. Баркамол авлодни тарбиялаш соҳасидаги дастурий вазифаларни амалга оширишга ёшларни жалб этиш, ёшлар муаммоларини ҳал этиш бўйича турли бўғиндаги давлат ва жамоат бирлашмалари билан ҳам-

корлик қилиш.

5. Дунёдаги ривожланган демократик давлатларнинг ёшларга оид сиёсати асосларини ўрганиш ва халқаро ёшлар ташкилотлари билан ўзаро фойдали алоқаларни йўлга кўйиш.

II. Маънавий-маърифий соҳада

1. Аждодларимизнинг ибратли ҳаёти, юртимиз озодлиги ва мустақиллиги йўлидаги жасоратлари, миллӣ ва умуминсоний қадриятлар мисолида, замонавий билимларни өзгаришига орқали ёшларнинг онги ва қалбига Ватан – ягонадир, Ватан – биттадир, деган тушунчани сингдириш. Бу ишни амалга оширишда турли маънавий-маърифий усуслар, оммавий ахборот воситаларида самарали фойдаланиш. Ҳаракат аъзоларининг ўзида, шахсий ва ижтимоий ҳаётда барча ёшларга наимуна бўлишига эришиш.

2. Тинч ҳаётимизни бузишига, бизни ўз танлаган йўлимиздан қайтаришга уринаётган турли заарли ғоя ва кучларга қарши қатъият билан кураш олиб бориш ёшларда тинчлик маданиятини шакллантириш. Мехнат жамоаларида, мактаблар, лицей ва коллежлар, олий ўқув юртларида соғлом турмуш тарзи талаблари асосида амалга ошириладиган тадбирлар дастурини ишлаб чиқиш ва ҳаётга татбиқ этиш.

3. Ёш истеъодд өзгаришининг ижодий, илмий изланишларини қўллаб-куватлаш, Зулфия номидаги, "Нижом" мукофотлари, "Умид" жамгармаси грантлари ҳамда давлат томонидан ёшларга ажратиладиган турли ёрдам ва имтиёзлардан фойдаланишда адолат мезонига амал қилиш, шунингдек, ўз маблағлари ҳисобидан ўқувчи ва талабаларга стипендиялар таъсис этиш, турли хайрия тадбирларини амалга ошириш.

4. Ёшлар ва вояга етмаганлар ўртасида соғлом турмуш тарзини кенг тарбиғ этиш, жинончилик, диний экстремизм, гиёхвандлик, лоқайдлик каби турли иллатларга қарши курашда Ҳаракатнинг таъсирчан кучга айланишига эришиш.

5. Жамиятимиздаги тинчлик ва осойишталик, бунёдкорлик ишларининг гарови бўлган миллатлараро тутувлик ва дўстликни янада мустаҳкамлашга хисса кўшиш.

6. Ватанимизнинг табиий бойликларини, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш максадида ёшлар ўртасида экологик тарбия ишларини кучайтириш.

III. Ижтимоий-иктисодий соҳада

1. Ёшларни замонавий касб-хунарларга ўргатиш орқали бўқимандалик кайфиятидан халос қилиш, уларда бозор кўнникмаларини шакллантириш ва тадбиркорлик қобилиятини юзага чиқариш. Шу йўл билан ёшлар ўртасида ижтимоий ҳимояга муҳтоҷлар сонини камайтириш, айниска, ногиронларга амалий ёрдам кўрсатиш учун шарт-шароитни яратиш.

Лойиҳа

Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта баҳтли бўлишлари шарт!

Ислом КАРИМОВ

Ёшлар учун янги иш ўринларини очиш билан боғлиқ муаммоларни ўрганиш ҳамда уларни давлат ва нодавлат нотижорат ташкилотлари билан ҳамкорликда ҳал этиш. Ёшларни хорижий мамлакатларда меҳнат мамлакасини ошириш, ишлаш ва ўқиш учун юборишда Ҳаракатнинг иштирико ва таъсирини кенгайтириш.

2. Ёш оиласидан ижтимоий жиҳатдан қўллаб-куватлашга кўмаклашиш максадида алоҳида "Ёш оила" дастурини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш.

3. Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, ўсмирларни ҳарбий хизматга тайёрлаш, аскар ва ёш офицерлар орасида маънавий тарбия ишларини кучайтириш, ҳарбий-амалий-техник спорт турларини ривожлантириш борасида тегишли вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар билан ҳамкорлик қилиш. Ҳарбий қисмларнинг ўзига хос хусусиятидан келиб чиқсан ҳолда, Ўзбекистон Республикасининг Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги билан биргаликда ушбу тизимлар таркибидаги ёшлар ташкилоти билан ишлаш тўғрисида алоҳида йўрикнома тайёрлаш ва шу асосда иш олиб бориш.

4. Ёшларнинг замонавий иқтисодий билимларни өзгаришига, уларнинг тафаккурида ҳақиқий мулк эгаси ҳиссиятни тарбиялаш учун тегишили давлат ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда ҳукукий, ижтимоий-иктисодий шарт-шароитни яратиш. Бунда бизнес-инкубаторлар, иқтисодчилик тўғараклари, тадбиркорлар мактаби каби турли усусларни тарбиялашадиган тадбирлардан самарали фойдаланиш.

IV. Спорт ва жисмоний тарбия соҳасида

1. Ёшлар ўртасида жисмоний баркамолликни тарбиғ қилиш, спортнинг оммавий ва миллӣ турлари, ҳалқ ўйинларини ривожлантиришга кўмаклашиш, турли хил мусобақа ва турнирлар ўтказиш.

2. Қишлоқ жойларда спортни оммалаштириш учун зарур шарт-шароитларни яратишда яқиндан ёрдам бериш.

3. Ўқув муассасалари, корхона ҳамда ташкилотлар иштирокида оммавий спорт мусобақалари, олимпиадалар, универсиадалар ўтказиш, таникли спортилар билан учрашувлар ташкил этиш, жойларда уларнинг номи билан боғлиқ спорт мактаблари очиш, жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришга қаратилган бошқа тадбирларни амалга ошириш.

4. Махаллаларда, ёшларнинг яшаш жойларида уларни жисмоний тарбия ва спорт машғулотларига кенг жалб этиш, спорт майдончалари, машғулот заллари ҳамда соғломлаштиришга хизмат қиладиган бошқа иншоотлар тармоғини янада кенгайтиришга эришиш.

5. Махаллаларда, ёшларнинг яшаш жойларида уларни жисмоний тарбия ва спорт машғулотларига кенг жалб этиш, спорт майдончалари, машғулот заллари ҳамда соғломлаштиришга хизмат қиладиган бошқа иншоотлар тармоғини янада кенгайтиришга эришиш.

6. Ҳаракатга аъзо бўлиш жамоати асосида, ташкилий жиҳатдан ўшган гурухлар тарзида ва якка тартибда амалга ошириш.

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси "Камолот" ёшлар ижтимоий Ҳаракати (бундан бўён Ҳаракат деб юритилади) Ўзбекистон ёшларининг ихтиёрийлик асосида тузилиб, ўзини ўзи бошқарадиган нодавлат нотижорат ташкилотdir.

2. Ҳаракат фаолиятининг асосий максади – мамлакатимиз ёшларини бирлаштириш, соғлом турмуш талаблари асосида тарбиялаш, жамиятда муносиб ўрин өзгаришига кўмаклашиш, уларнинг манбаатларини ҳар томонлама ҳимоя қилиш, ўз ийгит-қизларнинг ўз акл-заковати, куч-кудратини тұла намоён этиши учун зарур шарт-шароитни ташкил қилиш, ўз авлоднинг таянчи ва суюнчи бўлишдан иборатdir.

Ҳаракатнинг асосий вазифалари унинг Дастурида белгилаб кўйилади.

3. Ҳаракат Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонун хужжатлари ҳамда ушбу Низом асосида фаолият кўрсатиб, ўз сафига мамлакат ёшларини ихтиёрий равишида бирлаштиради, ошкоралик ва адолат тамойиллари асосида иш юритади.

4. Ҳаракат ва унинг жойлардаги бўлимлари юридик шахс мақомига ҳамда ташкилотнинг номи ва рамзий белгиси акс эттирилган мухрга эга бўлади.

Ҳаракат ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси худудида амалга оширади.

II. ҲАРАКАТ АЪЗОЛАРИНИНГ ХУҚУҚ ВА БУРЧЛАРИ

5. Ҳаракат ўз сафларида, жинси, ирки, миллати, тили, дини, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъий назар, қоида тақриқасида, ўн тўрт ёшдан ўттиз ёшгача бўлган Ўзбекистон фуқароларини бирлаштиради.

Ҳаракат аъзолигига:

— унинг дастурий вазифа ва мақсадларини ҳамда Низом талабларини тан оладиган, уларни амалга ошириш йўлида фаол ҳаракат қиладиган;

— Ватан тараққиёти, юрт тинчлиги, мамлакатимиз келажаги, ҳалқ фаровонлиги йўлида меҳнат қилиш ва курашини ўзи учун эътиқод деб биладиган;

— ўқишида, меҳнатда, ҳарбий хизматда, жамоатчилик ишларидан ғарорларга ўрнас бўладиган ёшлар қабул қилинаади.

6. Ҳаракатга аъзо бўлиш жамоати асосида, ташкилий жиҳатдан ўшган гурухлар тарзида ва якка тартибда амалга ошириш.

7. Ҳаракат аъзоларининг хуқуқлари куйидагилардан иборат:

— Ҳаракат сафига аъзо бўлиш жамоати асосида, ташкилий жиҳатдан ўшган гурухлар тарзида ва якка тартибда амалга ошириш.

8. Ҳаракатнинг дастурий вазифалари амалга оширишда фаол иштирок этиши;

— Ҳаракат томонидан ўтказиладиган тадбиркорларни тайёрлаш ва амалга оширишда қатнашиш;

— ташкилотнинг юкори органдарига мурожаат қилиш;

— Ҳаракат сафига аъзоларининг ихтиёрий равишида чиқиш;

— Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, қонунлари ва Ҳаракатнинг Дастурда Низомига зид бўлмаган ҳолда бўшқа давлат ва нодавлат ташкилотлари фаолиятида иштирок этиши;

— Ҳаракатнинг дастурий вазифалари амалга оширишда фаол иштирок этиши;

—

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ “КАМОЛОТ” ЁШЛАР ИЖТИМОИЙ ҲАРАКАТИНИНГ НИЗОМИ

— Ҳаракат аъзоси ўз ихтиёри билан унинг сафидан чиқаришларини сўраб ариза берганида;

— Ҳаракат аъзосининг ёши аъзолик ёшидан ўтганида;

— Ҳаракат аъзоси ушбу Низомга зид хатти-ҳаракатларга йўл кўйганида;

— Ҳаракат фаолияти қонўний асосда тугатилганида.

Ҳаракат аъзолигидан чиқариш бошлиғи ташкилот йиғилиши қарори билан амалга оширилади.

III. ҲАРАКАТИНИНГ БОЛАЛАР ВА ЎСМИРЛАР ТАШКИЛОТИ

10. Ҳаракат таркибида унинг ҳомийлиги асосида ишлайдиган 7 ёшдан 14 ёшгача бўлган ўқувчиларни бирлаштирадиган Болалар ва ўсмирлар ташкилоти тузилади. Болалар ва ўсмирлар ташкилоти Ҳаракат Марказий Кенгашни тоғонидан тасдиқланадиган Низом асосида фаолият кўрсатади. У ўз фаолиятини тарбиянинг ўзига хос ёндашув ва усулларидан фойдаланган ҳолда, болалар ва ўсмирларнинг қалб ва онгига Ҳаракатнинг асосий мақсад-муддаоларини сингдиришга қаратади.

IV. ҲАРАКАТИНИНГ ТАЪСИСЧИЛАРИ

ВА МАСЛАХАТ ҚЕНГАШИ

11. Ўзбекистон Республикаси “Камолот” ёшлар ижтимоий Ҳаракатини ҳар томонлами қўллаб-куватлаган, унга доимий амалий ёрдам кўрсатадиган муассаса, идора, бирлашма, корхона ва ташкилотлар вакиллари таъсисчилар сифатида фаолият кўрсатадилар.

12. Ҳаракат таъсисчилари йиғилиши ўз ақл-заковати, ҳаётини тажрибаси билан обрў-эътибор қозонган, ёшлар ҳаётини яқиндан биладиган, улар қалбига йўл топа оладиган таникли сиёсатчилар, иқтисодчилар, маънавий-маърифий соҳанинг етакчи намояндадаридан иборат бўлган Маслаҳат Кенгашини сайлайди. Маслаҳат Кенгашига унинг аъзолари орасидан сайланган раиси раҳбарлик қилади.

Маслаҳат Кенгашининг вазифа ва ваколатлари таъсисчилар йиғилишида тасдиқланадиган алоҳида Низомда белгилаб кўйилади.

V. ҲАРАКАТИНИНГ ОЛИЙ ВА ИЖРОИЯ ОРГАНЛАРИ

13. Ҳаракатнинг олий органи камидаги беш йилда бир марта чақириладиган Курултой ҳисобланади. Курултой қатнашчилари Ҳаракатнинг жойлардаги бўлимлари йиғилишларида сайланади. Курултой Ҳаракатнинг Маслаҳат Кенгаши, Марказий Кенгаш ташаббуслари билан ёки Ҳаракат аъзоларининг учдан икки кисми талабига кўра қақирилиши мумкин.

14. Курултой Ҳаракатнинг фаолиятига тегишли барча масалалар бўйича қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга.

15. Курултойнинг ваколатлари куйидагилардан иборат:

— Ҳаракатнинг Дастур ва Низомини тасдиқлаш, уларга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш;

— Марказий Кенгашни сайлаш, унинг ваколатлари ва вазифаларини белгилаш;

— Ҳаракат Низомат-тафтиш комиссиялари тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш, унга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш, Марказий назорат-тафтиш комиссиясини сайлаш;

— Марказий Кенгаш ва Марказий назорат-тафтиш комиссиясининг ҳисбботларини эшитиш ва тегишли қарорлар қабул қилиш;

— Ҳаракатнинг истиқболдаги режаларини белгилаш, Марказий Кенгаш ва унинг Ижроия Кўмитаси ҳамда делегатлар томонидан киритилган тақлифларни кўриб чиқиш.

16. Курултой Ҳаракат таркибидаги барча ташкилотларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш ва раҳбарлик қилиш учун 40-60 кишидан иборат Ҳаракатнинг Марказий Кенгашини сайлайди.

17. Марказий Кенгаш ваколатлари доирасига куйидагилар киради:

— Курултой оралиғида Ҳаракат олдига кўйилган барча вазифалар ижросини таъминлаш, Дастур талабларини амалга ошириш, жойлардаги ташкилотлар, жумладан; Болалар ва ўсмирлар ташкилотларининг ишларини такомиллаштириш учун норматив ҳужжатлар ишлаб чиқиши, уларнинг бажарилишини назорат қилиш, тарбиявий ишлар билан боғлиқ тадбирларни ташкил этиши, давлат ва нодавлат ташкилотлари билан узвий алоқаларни таъминлаш, Ижроия Кўмита фаолиятига раҳбарлик қилиш, Марказий Кенгашнинг ишчи аппарати ва штат бирликларини тасдиқлаш.

18. Марказий Кенгашга унинг таркибидан сайланган раиси раҳбарлик қилалини:

— Раис ваколатлariiga қуйидагилар киради:

— Ҳаракатнинг фаолиятини, унинг Ижроия Кўмитаси, матбуот нашрлари ишини ташкил қилиш, жойлардаги бўлимлар ишини мувофиқлаштириш, Ҳаракат органлари томонидан қабул қилинган қарорларнинг бажарилишини таъминлаш, кадрлар билан ишлаш, турли идора ва муассасалар, хорижий мамлакатларнинг вакиллари билан муносабатда Ҳаракат номидан иш юритиши.

Марказий Кенгаш раиси лавозимига кўра, Маслаҳат Кенгаш таркибида киради.

19. Марказий Кенгаш ўз ишчи органи - 10-15 кишидан иборат Марказий Кенгашнинг Ижроия Кўмитасини сайлади. Ижроия Кўмита аъзоларининг сони, уларни сайлаш тартиби, ваколат ва вазифалари, йиғилишларини ўтказиш муддати Марказий Кенгаш томонидан белгиланади. Ижроия Кўмита таркибида раис, унинг соҳалар бўйича ўринбосарлари, єшлар муаммолари институтининг ректори, Ҳаракат матбуот органларининг раҳбарлари, Марказий Кенгаш аппаратининг тегишли бўлим бошликлари киради.

Марказий Кенгашнинг Ижроия Кўмитасига Марказий Кенгаш раиси раҳбарлик қилади.

Ҳаракатнинг Коқалпогистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шахри бўлимлари раҳбарлари лавозимларига кўра Марказий Кенгаш таркибида киради.

20. Курултой, Марказий Кенгаш ўз ишида жами аъзоларининг учдан икки кисми иштирок этган тақдирдагина ваколати ҳисобланади. Ушбу органлар томонидан қабул қилинадиган қарор ва фармойишлар аъзоларининг кўпчилиги овоз берган тақдирда қабул қилинади.

21. Ижроия Кўмита Марказий Кенгашга бўйсунади. Ижроия Кўмита раиси бир йилда камидан икки марта кўмита фаолияти ҳакида Марказий Кенгаш олдида ҳисббот беради.

VI. ҲАРАКАТИНИНГ КОҚАЛПОГИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ВИЛОЯТЛАР, ТОШКЕНТ ШАХРИ, ТУМАНЛАР ВА ВИЛОЯТГА БЎЙСУНУВЧИ ШАҲАРЛАР БЎЛИМЛАРИ

22. Коқалпогистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шахри, туманлар ва вилоятга бўйсунуви шаҳарлар бўлиmlари Ҳаракатнинг жойлардаги бўлиmlари ҳисобланади. Жойлардаги бўлиmlар Ҳаракатнинг Ижроия Кўмитасига бўйсунади ва ҳисббот беради. Бу бўлиmlар

нинг юқори органи камидан икки ярим йилда бир марта чақириладиган Конференция ҳисобланади.

23. Ҳаракатнинг Коқалпогистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шахри бўлиmlари ҳамда уларга бўйсунувчи ва ҳисббот берувчи туман ва шаҳар бўлиmlари юридик шахс мақомига эга бўлади.

24. Конференция оралиғида жойлардаги бўлим ишини ташкил этиш учун Кенгаш ва Ижроия Кўмита сайланади. Кенгаш ва Ижроия Кўмита аъзоларининг сони, ваколатлар доираси ва ушбу органлар раҳбарларининг ваколатлари Ҳаракатнинг Низомига зид бўлмаган тегишли бўлим Низомида белгиланади.

VII. ҲАРАКАТИНИНГ БОШЛАНГИЧ ТАШКИЛОТИ

25. Ҳаракатнинг негизи – бошлангич ташкилотdir. Бошлангич ташкилотлар мактаблар, лицей-коллежлар, олий ва ўрта маҳсус ўкув юртлари, ташкилот ва муассасалар, меҳнат жамоалари, ҳарбий қисмлар, ҳарбий ўкув юртлари, давлат ҳокимияти ва бошқарув, ҳуқук-тартибот органларида таъсис йиғилиши қарори билан тузилади. Ҳаракат ва Низомига зид бўлмаган Фаолият тартиби асосида иш юритади.

26. Ҳар бир бошлангич ташкилотнинг бир йилда камидан бир марта ўтказиладиган умумий ҳисббот йиғилишида кўпчилик овоз билан сайланадиган етакчиси бўлади.

27. Бошлангич ташкилотлар колледж, лицей ва бошқа ўкув юртларида ҳамда ташкилот ва муассасалар, меҳнат жамоалари, ҳарбий қисмлар, ҳарбий ўкув юртлари, давлат ҳокимияти ва бошқарув, ҳуқук-тартибот органларида ўзининг бўлинма гурухларига, олий ўкув юртларида эса факультет гурухларига эга бўлади. Бошлангич ташкилотлар Ҳаракатнинг шаҳар ва туман бўлиmlарига бўйсунади ва уларга ҳисббот беради.

Бошлангич ташкилотларда иш Ҳаракатнинг бевосита маош олиб ишлайдиган етакчилари билан бирга жамоатчилик асосида фаолият юритадиган фаоллар иштирокида ташкил этилади.

28. Бошлангич ташкилотларга Ҳаракатнинг Марказий Кенгаш Ижроия Кўмитасига қарорига биноан Ҳаракат аъзоларининг сонини инобатга олган ҳолда юридик шахс мақоми берилиши мумкин.

VIII. ҲАРАКАТИНИНГ МУЛКИ ВА МОЛИЯВИЙ АСОСИ

30. Ҳаракатнинг молиявий манбалари:

— таъсисчилардан тушадиган маблағлар;

— мамлакатимиздаги ва хорижий ҳомийлардан тушадиган маблағлар;

— давлат томонидан бериладиган кўмак маблағлари;

— Ҳаракат аъзоларининг ўз ихтиёри билан берадиган хайрия маблағлари;

— ёшлар лойиҳаларини амалга ошириш учун бериладиган мақсадли кредитлар;

— Ҳаракатнинг ўз матбуот нашрларидан тушадиган маблағлар.

31. Ҳаракат ва унинг бўлиmlари томонидан курилган, сотиб олинган ёки қонунда белгиланган тартиба уларга берилган жамоат, ижтимоий-маиший ва бошқа обьектлар, шунингдек, транспорт восьиталари, хўжалик анжомлари ва бо-

шқа кўчар ҳамда кўчмас мулк ташкилотнинг мулки ҳисобланади.

32. Ҳаракат ўз мулки бўлган обьектларни қонун ҳужжатларида белгиланган тартиба вақтнинчалик ёки доимий фойдаланиш учун юридик шахсларга беришга, ижарага топширишга, гаровга кўйишга, ўз тасаррufидан чиқаришга, шунингдек, қонун ҳужжатларига мувофиқ ушбу мол-мулк билан боғлиқ бошқа битимлар тузишга ҳақлидир.

33. Ҳаракат Ўзбекистон Республикаси банкларида ўз ҳисоб рақамига ҳамда Ташки иқтисодий алоқалар миллӣ банкида валюта ҳисоб рақами очиш ҳуқуқига эга.

34. Ўкувчи ва талаба ёшларга бериладиган маҳсус стипендия ва грантлар, турли ўкув олимпиадалари, универсадалар, кўрик-танловлар, фестиваллар ва бошқа тадбирлар учун ажратиладиган маблағлар Ҳаракат орқали ўтказилади ва бу борадаги масъулият Ҳаракат зиммасига юклатилади.

IX. ҲАРАКАТИНИНГ НАЗОРАТ-ТАФТИШ КОМИССИЯЛАРИ

35. Ҳаракатнинг Марказий назорат-тафтиш комиссияси Курултойда, жойлардаги бўлиmlарнинг Назорат-тафтиш комиссиялари конференцияларда, бошлангич ташкилотларнинг тафтиш комиссиялари эса умумий йиғилишларда кўпчилик овоз билан сайланади ва уларга ҳисббот беради.

36. Марказий назорат-тафтиш комиссияси Ҳаракатнинг барча даражадаги бўлиmlарида, жойлардаги Назорат-тафтиш комиссиялари эса ӯз ваколатлари доирасида ушбу Низомга риоя қилиншини, бюджет ижросини, мөлия-хўжалик фаолиятини текширади ва Назорат-тафтиш комиссиялари тўғрисидаги Низомда белгиланган бошқа вазифаларни амалга оширади.

X. ҲАРАКАТИНИНГ ХАЛҚАРО ФАОЛИЯТИ

37. Ҳаракат хорижий ёшлар ташкилотлари билан ҳамкорлик қилади.

38. Ҳаракат хорижий мамлакатлар билан ёшлар ва болалар гурухлари делегацияларини айирбошлар, ёшларнинг халқаро анжуманлар, конференциялар, кўрик-танловлар, фестиваллар ва спорт мусобақаларида иштирок этишини, шунингдек, ёшлар туризмини ривожлантириш, ёшлардан иборат сайдёхлар гурухларини ташкил этиш ва уларни хорижий мамлакатларга юбориш масалалари билан ҳам шуғулланади.

XI. ҲАРАКАТИНИНГ РАМЗИЙ БЕЛГИЛАРИ

"Yer mucha go'zal!" deb o'ylaydi Quyosh,
Yer uchun porlaydi va nur sochadi.

2001 йил
17 марта

11

O'QUVCHALAR UCHUN

Jak Prever nomi bizga tanish. Biz bu frantsuz shoirining kinolari, ashula bo'lgan yoki bo'lmagan she'rlari haqida eshitganmiz. Jak Preverning yozganlari avvalo hamma she'rlarga o'xshamaganligi bilan esda qoladi.

Siz Jak Prever she'rlari orqali fikr she'riyatiga yana ham chuqurroq kirasis. O'zimiz o'rgangan qofiyalar, tekis, tiniq ohanglarsiz ham she'riyat borligini his qila boshlaysiz. Tasavvurlaringiz kengayadi. Va fikr she'riyati ko'proq o'zingiz ko'rib, biliq, eshitib yurgan yer hayotiga yaqin ekanini ham his qila boshlaysiz.

Jak Prever 1900 yili Parijda sug'urta kompaniyasi oddiy xizmatchisi oilasida dunyoga keldi. Undan so'ng Per ismli ukachasi tug'ildi. Oila faqirona hayot kechirardi. Ularning bolaligida ro'y bergan qiziq bir voqeа kitoblarda saqlanib qolgan. Bir kuni ularning ota-onalari o'g'llarini yetaklab tilga tushgan kinofilmni tomosha qilish uchun kinoteatrga olib boradi. Pullari 2 ta biletni olish uchungina yetadi, xolos. Eshikbon oldida Jakning dadasi "Bolalarni o'tkazib yuboring?"—deydi qo'liga biletini ushlab. Eshikbon o'tkazib yuboradi. Bolalar zalga kirib ko'rinnmay ketgach, o'zlarini

o'tishmoqchi bo'ladi. Eshikbon hayron bo'lib: "Axir, bolalarni o'tkazib yubordingiz-ku!", desa "Bolalarni o'tkazib yuborish hammamizning burchimiz", degan edi Jakning dadasi. Shunday qilib o'tib ketishgan ekan. "Nima qilib bo'lsayam ikkita bilet pulini iqtisod qildik" deydi o'shanda Jakning dadasi. Uning bu kayfiyati holatidan hazilga, yumorga moyilligini his etamiz. Ana shu fe'l-atvor Jakka ham o'tgan. Jak bolaligidan non topish nima, ishsiz qolish qanday og'irligini o'z yelkasida sinab ko'rdi. Yashash uchun kurash nima ekanligini bildi. Harbiy xizmatdan so'ng taqdир uni bir guruh ijodkorlarga duch keltirdi. Jak ularning bahsli davralarida ishtirot etdi, adabiyot bilan tanishdi. U do'stlaridan ham

ko'proq hayotdan o'rgandi. Xalq tilining jozibali tovlanishlariga oshiq bo'ldi.

Jak Prever she'rlarida siz uchun notanish murakkab so'zlar, iboralar yo'q. Xuddi bivingiz, bobongiz, o'rtog'ingizdan eshitib yurgan gap-so'zlarining o'xshaydi. Jak Prever bularni odamlarni kuzatib, orasiga kirib eshitgan va o'rni kelganda mana shunday yaxshi she'r uchun foydalangan. Frantsuz shoirining barcha she'rlarini o'qisangiz, qahramonlari qushlar, gullar, suvlar. Yana uning she'rlari sizni Parijning eng go'zal joylari bilan bir-bir tanishtiradi. Preverning she'rlarida joylar yolg'iz jug'rofiy makon emas, vatanning, Parijning bir bo'lagi. Jak Prever talantli ijodkor, u o'rtamiyona yozuvchi emas. Uning "Kun endi boshlandi", "Tumanli qirg'oq" kabi kinofilmlari butun dunyoga mashhur. Uning ilk to'plamining nomi "So'z".

Jak Prever 1977 yilda o'zining sevimli Parijida hayotdan ko'z yumdi. Undan juda katta adabiy meros qoldi. Preverning she'rlari dunyo tillariga tarjima bo'lgan. Dunyo bolalari bu she'rlarda o'zgacha bir issiq olam—mehr olami ko'radilar. Siz ham bu frantsuz shoirini biling, o'rganing, albatta sevib qolasiz.

Jak PREVER

QUSHLAR BORASJIDA

Kushlar menga so'ngroq yoqa boshladi, Shunga ham hozir achinaman bir oz. Ammo endilikda bari joyida: bir-birimiz bilan bitishib ketdik, ular menga tegmas, men ham—ularga, har kim band o'zining amali bilan. Ammo men ularni kuzataman. Men qushlardan ibrat olaman. Yo'q, aslo, urushda matonatini, mislsiz mardligi, qo'rqmasligini ko'rsatgan shaxslarning ibratin emas, Va yoki kambag'al, farishta kabi tappa-tuzuk bola kunlardan bir kun boyib, kibor bo'lib, ochko'z, qo'pol bo'lib, bir oz silliq so'ylab, tilda xudo deb, janob bo'lgan kishi ibratin emas. Va yoki hayotu o'limi aro hech qachon yomon so'z aytmay hech kimga, boshlig'iga oylik maoshini ham oshirishin so'rab jonga tegmagan qari xizmatchining ibratin emass Men aytayotgan ibrat boshqacha ibrat, men aytayotgan ibrat qush ibratidir: in qurish ibrati mustaqil tarzda, temir qanot, pat bog'lash ibrati, uchish va pirillash, sayrash ibrati, totuvlik ibrati, kenglik ibrati, faqat qushlarga xos donolik ibrati... Men qushlardan shunday ibrat olaman.

AGAR

Agar sher bolasi sutini so'rsa Arslon quvonchidan yosharib ketar. Agar hukm sursa yer uzra olov Tuproq deganlari qizarib ketar. Mehr-oqibatdan so'ylasa ajal Qalitaydi hayot. Agar ajal haqda so'ylasa hayot Jilmayib qo'yadi muhabbat.

YTKINCHI BULUTLAR

"Izlagani yugurdim jun ko'yagimni, Ketimdan ergashdi uloqcham. Kattalarday ehtiyyotkor emas u, Chunki kichik hali juda ham". Kichik edi bu gapni aytayotgan qiz. Ammo unda mavjud qadim bir tuyg'u: u ko'p yovuzlikni ko'rgan-bilardi, Masalan, ehtiyyot zarurligini. Uloqchaga boqdi, uloqcha — unga. Yig'lagisi keldi shu on qizaloq, "Xuddi menga o'xshaydi!—dedi o'zicha,

BIR oz baxtsiz, bir oz baxtli..." Shundan keyin yoyilib jilmaydi. So'ng jala quyila boshladi.

DENGIZGA QAYTISH

Bu suvlar ishlataligan, charchatilgan, tuzlangan, to'zlangan, zaharlangan... Bo'lari bo'lgan.

Bo'lari bo'lgan bu suvlar kunlari bitganda o'zlarini otadilar yana suvga.

XUSHMUOMALA BO'LING!

Odamlar! Yer bilan, oftob bilan Tuzukroq muomala qilingiz har vaqt. Ertalab turganda dildan insof bilan Rahmat aytin ularga har biringiz har vaqt.

Jazirama uchun va jaziramada Daraxtlarning sarin soyasi uchun, Mevalari uchun, Ta'mlari uchun, Quvnatgani uchun ko'zlaringizni, Yayratgani uchun sezgilaringizni Rahmat aytin ularga har biringiz har vaqt.

Oh, unday bo'lsaydi, bunday bo'lsaydi Deb ularning g'ashin keltirmang aslo. Kamsitmang, ayblamang, Malomat qilmang.

Ular yaxshi bilar o'z ishlarini.

Qo'ying, ishlariga xalaqit bermang.

Bo'limasa ularning achchig'i kelib Sizlarni tarvuzga yo ananasga,

Yo paxtali ko'rpgaga aylantirib qo'yar.

Bu esa unchalik yoqimli emas.

Qarang, quyosh yerni yaxshi ko'radi.

Yer esa quyoshni yaxshi ko'radi.

Bu—ularning ishi.

Siz aralashmang.

Poyloqchilik qilmang oldi, ortidan.

Yer va kun salgina arazlashib qolib Kun kuygan chog'ida

Siz shishalarni

Tutunlarga tutib, sal qoraytirib,

Qurumli oynada kunnini kuzatmang.

Ularning ichki ishin tadqiq ham qilmang.

Bilar-bilmas tadqiq qilar bo'lsangiz Suvga cho'kkani nonday bo'tqami va yo

to'quv arqog'imi bo'lib qolasiz. Kun yerni, yer kunnini yaxshi ko'radi, Buni yodda tutish kerak har qachon. Ishingiz bo'lmisin boshqasi bilan. Axir, yer kun meni yaxshi ko'rsin deb Aylanib o'zini ko'z-ko'z qiladi. "Yer mucha go'zal!" deb o'ylaydi

Quyosh,

Yer uchun porlaydi va nur sochadi.

Shom qo'nib, yotgani ketganda quyosh,

Osmonga chiqadi balqib to'lganoy.

U ham kunnini bir payt yaxshi ko'rgandi.

Rashkchiligi uchun jazo olib bir kun sovib qolgan... tunda chiqadi faqat...

Ammo oy bilan ham xushmuomala bo'ling.

Yo'qsa kechalari kezib yuruvchi

Oy jinnisi qilib qo'yadi sizni.

Ehtimol, xohlasa, qor odamga yo chiroqqurt, gugurtga aylantirib qo'yar.

Xullas, yodda tuting, asosiy gapni

qo'shtirnoq ichiga solib qo'ydim men:

"Hamma hamma bilan xushmuomala bo'lsin,

Bo'limasa boshlanib ketar urushlar,

Turli zilzilayu vabo, toshqinlar,

havoda "Ogoh bo'ling!" undovlari

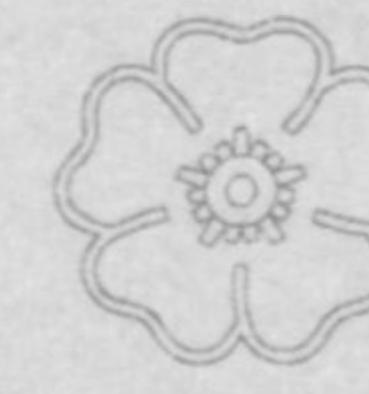
Keyin katta-katta, juda yomon

qizil chumolilar tun bo'yi

sizning uyingizga kirib kelar va tushingizda chaqar oyoqlaringizni"

YOSHATKNING ENG YAXSHI PAYTLARI

Suvlar billur edi, Daryo ko'zgu edi, Tuproq saxovatli, Bahor xushbo'y edi. Urush vaqtinchalik, Mehr mangu edi.

XUNUK BIR
ODAMNING
MAKTUBI

Xunukka xunuksan deyish kerakmi? Birinchingan, bu—odobdan emas. Ikkinchidan, foydasiz. Albatta, Xunuk bo'lishdan yomoni yo'q. Ayniqsa, xunukligingni unutsang, xunuk bo'lish—dahshat! Ammo, o'ylab qolaman: Xunuklar xunukligin bilib qolsalar, qanday yeb-ichishsharkin, qanday uxlashsharkin?... Bechora xunuk odam ba'zan shunday yoqimtoy bo'ladiki... Sizlar buni tushunmaysizlar.

UXLAYOTGAN XO'TIK

lye, anavini qaranglar:

uxlayotgan xo'tik.

Bolalar! Qaranglar qanday uxlashin.

Ammo uyg'otmanglar, xafa qilmanglar.

Uyg'oq payti xo'tikning hayoti og'ir:

Har kun bermaydilar unga yem-xashak.

Unutishar goho sug'orishni ham.

Ammo qatmichilashni unutmaydilar.

Uni diqqat bilan kuzatinglar bir:

Go'zalroq emasmi ba'zi haykallardan?

Axir bu tirk jon, nafas oladi.

Karanglar, balki, u tush ko'rayotir...

Kattalarning gaplari qiziq:

Tovuqning tushiga don kirar emish,

Xo'tikning tushiga kirarmish somon.

Shuyam gap bo'ldi yul!

Gap uchun gap-bu!

Yaxshiroq bo'lardi agar kattalar

o'z tushlarin tahlil qilishsa...

Alag'da tushlarin, qo'qinch tushlarin...

Qaranglar, o't uza bir pat yotibdi

uyqudagi kallaning yonida.

Agar xo'tik uxlashidan oldin

shu patga bir qaragan bo'lsaydi,

tushida u, balki, qushday uchardi.

Hozir boshqacha tush ko'rayotir.

Masalan, u hozir maktabga bordi,

jo'g'rofiya xaritasi qo'yiladigan

javonning ichiga yashirindi.

Sinfda bir bola bir masalani

yecholmay turganda o'qituvchisi,

"Sen eshshak ekansan, Nikolai!" dedi,

Bola xafa bo'ldi, yig'ladi yum-yum.

Shunda xo'tik chiqdi javondan,

O'qituvchi uni ko'rmadi.

Xo'tik masalani yechdi bir zumda

Bola yechimni ko'rsatdi muallimga.

"Balli, Nikolai?" deb qo'ydi muallim.

Xo'tik bilan bola sekin-sekin

maza qilib kulib olishdi.

O'qituvchi eshitmadi buni.

Bordiyu bu xo'tik tushida

maktabga bormagan bo'lsa ham

tush ko'rgandir boshqa biron narsani.

Shunisi aniqli, u ham tush ko'rар,

LESSON 4
УНЛИ ҲАРФЛАРНИНГ ЎҚИЛИШИ
(ДАВОМИ)

Ўтган дарсизизда унли ҳарфларнинг очик бўғиндаги ҳолатини ўқиши ўргангандик. Энди унли ҳарфларнинг ёпиқ бўғинда ўқишини кўриб чиқамиз. Сўз ундош товуши ҳарфлар билан тугаса, бу сўз ёпиқ бўғинли сўз деб атади. Содда қилиб тушунтирадиган бўлсак, у кўйидагича тузилишга эга:

унли+бир ва ундан кўп ундош ҳарфлар. Масалан: *ban, band*. Очик бўғин билан ёпиқ бўғин орасидаги фарқни яхши англашингиз учун солишириб кўрамиз:

Очиқ бўғин

be	[bi:]	bed	[bed]
came	[keim]	camp	[kæmp]
die	[dai]	did	[did]

Очиқ бўғинда унли ҳарф алифбодагидек, яни чўзиқроқ талаффуз қилинади. Ундош ҳарф қисқа талаффуз қилинади.

Хулоса ясаймиз: ёпиқ бўғинда унли ҳарфлар қисқа талаффуз қилинади ва бу ўқиш иккинчи ўқиш хили деб атади.

Энди одатдагидек бир неча машқларни баражамиш. Улар унли ҳарфларнинг ёпиқ бўғинда ўқишимизни мустахкамлайди ва ёпиқ бўғин хақидаги тасаввуримизни кенгайтиради.

a[ə]

1. back [bæk] 2. jam [dʒæm]

Ёпиқ бўғин

came	[keim]	camp	[kæmp]
die	[dai]	did	[did]

Очиқ бўғинда унли ҳарф алифбодагидек, яни чўзиқроқ талаффуз қилинади. Ундош ҳарф қисқа талаффуз қилинади.

Хулоса ясаймиз: ёпиқ бўғинда унли ҳарфлар қисқа талаффуз қилинади ва бу ўқиш иккинчи ўқиш хили деб атади.

Энди одатдагидек бир неча машқларни баражамиш. Улар унли ҳарфларнинг ёпиқ бўғинда ўқишимизни мустахкамлайди ва ёпиқ бўғин хақидаги тасаввуримизни кенгайтиради.

a[ə]

1. back [bæk] 2. jam [dʒæm]

ИНГЛИЗ ТИЛИ
САБОҚЛАРИ

3. pack	[pæk]	cat	[kæt]
lad	[læd]	racket	[raekt]
damn	[dæm]	man	[mæn]
sad	[sæd]	fact	[fækt]
nap	[næp]	tap	[tæp]

1. boss	[bɔs]	2. god	[gɔd]
3. mob	[mɔb]	combat	[kɔmbæt]
hop	[hɔp]	not	[nɔt]
dog	[dɔg]	job	[dʒɔb]
pond	[pɔnd]	frog	[frɔg]
long	[lɔŋ]	rot	[rɔt]

1. bell	[bel]	2. get	[get]
3. mend	[mend]	cent	[sent]
hen	[hen]	nest	[nest]
deck	[desk]	jet	[dzet]
pen	[pen]	fence	[fens]
let	[let]	rest	[rest]

i [ai] ва y [wai] ҳарфлари ёпиқ бўғинда бир хил яхни қисқа «и» деб ўқилади:

1. big	[big]	2. Crypt	[kript]
3. Gyt	[dʒit]	chill	[tʃil]
crystal	[krystal]	hint	[hint]

dismiss	[dɪsmɪs]	gypsy	[dʒɪpsi]
hymn	[him]	fill	[fil]
hypnosis	[hɪpn̩ əʊsis]	lift	[lɪft]

u [ju:] ҳарфи ёпиқ бўғинда қисқа «а» деб ўқилади:

1. but	[bʌt]	2. gun	[gʌn]
3. must	[mʌst]	cult	[kʌlt]
hut	[hʌt]	nut	[nʌt]
dust	[dʌst]	jug	[dʒʌg]
puddle	[pʌdl]	fund	[fʌnd]
lump	[lʌmp]	run	[rʌn]

Биринчи ва иккинчи устунчаларни ўқиб, учинчи устунчадаги сўзларнинг транскрипцияси ни ёзинг ва уни лугат орқали текшириб кўринг.

Демак, ёпиқ бўғинда:

a [eɪ]	ҳарфи	[æ] — (cat);
o [ou]	ҳарфи	[ə] — (bos);
e [i:]	ҳарфи	[e] — (pen)
i [ai]	у [wai] ҳарфлари	[i] — (big)
u [ju:]	ҳарфи	[ʌ] — (but), деб ўқилади.

Дарсларимизда ишлатилаётган сўзларнинг таржималарини ҳар гал ҳам бериб боравермаётганимиздан ажабланманг. Агар сиз ростдан ҳам инглиз тилини ўрганишга кишишган бўлсангиз, албаттa лугатга эгасиз. Ва сиз ундан унумли фойдаланасиз, деган умиддамиз. Зоро, лугатсиз тил ўрганиш бироз мушкул бўлиши сир эмас.

Good bye!

ОЗОД ВАТАН БИЗНИКИ

Андижон вилоят ҳалқ таълими бошқармаси вилоятдаги мактабгача тарбия масканларидаги энг яхши, намунали ишларни кенг тарғиб этишдан иборатdir.

Мазкур қўрик-танловни ўтказдан асосий мақсад фарзандларимиз қалбида мамлакатимизда мустақиллик йилларида амалга оширилган буюк бунёдкорлик ишлари юзасидан гурур хисларини ўйғотиш, уларни миллий урф-одатларимиз, қадрияларимиз ва анъаналаримизга

хурмат, садоқат руҳида тарбиялаш ҳамда тарбия масканларидаги энг яхши, намунали ишларни кенг тарғиб этишдан иборатdir.

Кўрик-танлов 3 босқичда ўтказилиб, мустақиллик арафасида якунланади. Мазкур тадбирда ғолиб деб топилган жамоалар пул мукофотлари билан тақдирланадилар.

Айни кунларда жойларда кўрик-танловнинг биринчи босқичи ўтказилмоқда.

О. СИДДИКОВ.

QUTLOV

МУҲТАРАМ УМАРЖОНБОВ
ЭРКИН ОЛИМЖОНОВИЧ!
Сизни муборак 60 ёшга тўлишингиз муносабати билан чин дилдан кутлаймиз.
Сизга метиндай мустаҳкам соглиқ, чинор умридай узоқ умр, булоқ сувидек тиник ҳаёт тилаймиз.

Оилавий баҳт ҳамиша ҳамроҳингиз бўлсин!

Республика Таълим
Маркази раҳбарияти ва жамоаси

ХУРМАТЛИ АБДУРАИМ
МАМАТҚОСИМОВ!

Сизни 17 марта таваллуд топини кунингиз билан чин қалбдан муборакбод этамиш. Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик, оилавий баҳт тилаймиз.

Зомин туманидаги 20-мактаб жамоаси ва оила аъзоларингиз.

МУҲТАРАМ УСТОЗОМИЗ
АБДУЛЛО ШАРИПОВ!

Жамоамиз номидан Сизни 60 ёшингиз билан кутлар эканмиз, Ургут туманидаги 50-мактабда амалга оширган ибратли фаолиятингизни шогирдларингиз юксак қадрлашига ишонтирамиз. Оилангиз, яқинларингиз баҳтига соёбўлинг, илмдан нурафшон умрингиз зиёда бўлсин.

Ҳамкасларингиз ва фарзандларингиз.

ТАНЛОВГА ТАКЛИФ

Танлов сони №09.

Эълон қилинган кун: 2001 йил, 16 марта

Осие Ривожланиши Банкининг 1595 (МЖ)-ЎЗБ рақамли Кредити бўйича амалга оширилаётган “Умумтаълим мактаблари учун дарсликлар ва ўқув адабиётларини нашр этиши тизимини токомиллаштириш” лойиҳаси доирасида Халқ таълими вазирлиги мактаб кутубхона фонdlари учун кўргазмали қуроллар ҳарид қилиши.

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати Осиё Ривожланиши Банки билан “Умумтаълим мактаблари учун дарсликлар ва ўқув адабиётларининг нашр қилиш тизимини токомиллаштириш” лойиҳаси доирасида мактаб кутубхона жамғармалари учун дарсликлар ва методик кўлланмалар ҳарид қилишга маблағ ажратиш тўғрисида келишган.

Ўзбекистон Республикаси Ҳалқ таълими вазирлиги (Харидор) умумтаълим мактаб кутубхона жамғармаларига ҳарид қилинадиган ўзбек тилидаги дарсликлар ва методик кўлланмаларни танлов ҳужжатларининг IV бобида белгиланган тарзда макетини яратиш, чоп этиш, бутлаш, маркировка қилиш бўйича танловда қатнашиш ҳуқуқига (барча қатнашчилар ва уларнинг маҳсулотлари ОРБга аъзо бўлган давлатлардан бўлиши шарт) эга бўлган барча корхона ва ташкилотларни таклиф этади.

Танловда қатнашиш истагини билдирган барча иштирокчилар куидаги манзилдан қўшимча маълумот олишлари мумкин:

Ўзбекистон Республикаси Ҳалқ таълими вазирлиги,
Лойиҳани амалга ошириш гурухи
Лойиҳа менежери Г.Ш.Тугеевага.
Тошкент шаҳри-700027,
Ўзбекистон кўчаси 80-уй,
Республика таълим маркази, 311 хона.

Алоқа телефон: (998-71) 1391573
Факс: (998-71) 1391571
Эл. почтаси: uzbpiu@globalnet.uz

Банк реквизитлари: Ташки иқтисодий алоқалар миллий банки,
Марказий

Инсон ҳукуқлари бўйича БМТнинг олий комиссари Мэри Робинсон Россиянинг Чеченистонга ҳалқаро кузатувчилар киритилишини хоҳламаётганини танқид килди. Унинг фикрича, дея хабар беради Газета Ру, Москва Чеченистондаги инсон ҳукуқларини поймол этилишини текшириш бо-

КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ НАМОЙИШ

Хиндистон ёшлар конгресси аъзолари ҳукуматнинг юкори қатлами вакиллари орасида коррупция жиноятчилиги ривожланганлиги учун парламент биноси ёнида норозилик намойишлари ўтказилар, дея хабар берди Рейтер агентлиги. Чунки, бундан аввалроқ маҳаллий Tehelka.com агентлиги мудофаа вазиригининг тўрт нафар амалдори ва бир неча сиёсий партия арбоблари конунга хилоф равишда курол-ярог савдоси билан шуғулланганлигини ойнажаҳонда намойиш этган эди. Хозирда мазкур жиноятчилар истеъфога чиқарилиб, улар устида текширув ишлари ўтказилмоқда.

САЙЛОВЛАР БЎЛИБ ҮТДИ

Уганда марказий сайлов комиссияси мамлакатда ўтказилган президентлик сайловлари бўйича якунӣ ҳулосани эълон қилди. Унга кўра, амалдаги президент Йовери Мусевени 69,3 фоиз овоз тўплаб, галаба қозонган. 27,8 фоиз овоз йиккан унинг ракиби Кизда Бесидж эса, бундай сайлов натижасини тан олмаслигини ва барчасини суд маҳкамаси ҳал этишини айтди. Унинг фикрича, берилган овозларни ҳисблашда кўпол ҳатоларга йўл кўйилган.

ЧЕГАРА БУЗҒУНЧИЛАРИ ЙЎҚ ҚИЛИНДИ

“Новости” ахборот маҳкамасининг хабар беришича, Тоҷикистонда турган Россия чегара хизмати ҳарбийлари 10 нафар куролланган бузғунчини отиб ўлдирдилар. Федерал кучлар матбуот хизматининг билдиришича, мазкур номаълум кишилар рус аскарлари назорати остида бўлган худуддаги дарё орқали Афғонистондан Тоҷикистонга ўтишга уринганлар. Тўқнашув юз берган жойдан эса уларга тегишли бўлган 180 килограмм миқдорида героин ва 2 та автомат топилган.

ФАОЛИЯТИНИ ВАКТИНЧАЛИК ТЎХТАМОҚЧИ

Кизил ҳоч ташкилотининг Колумбиядаги вакиллари мамлакатдаги фуқаролар уруши бўлаётган худудлардан жабрланганларни олиб қишини тўхтатиб турмокчи. Уларнинг бундай қарорга келишига сабаб шуки, Букамранга шахрида ҳукумат кўшинлари ва исёнчилар ўртасида бўлиб ўтган тўқнашувдан сўнг яралангандарни олиб кетаётгандарида номаълум шахслар автобусни тўхтатиб, бир ярадорни отиб ташлагандар. Ташкилотнинг билдиришича, бундай ҳол сўнгги 7 ой ичига учинчи маротаба тақорланган.

Инсон қавомида ёрғулкнинг хоссалари ва ҳуарни ҳосил қиласиган манбаларнинг хусусиятлари борасида бир қатор илмий жумбоклар юзага келди.

расида бир неча қадам ташлаган эса-да, барibir мустақил текширувлар кенг кўламда ўтказилиши керак. Афсуски, сўнгги пайтларда рус аскарлари томонидан ўзгаларнинг ҳукуқлари бузилаётганини тўғрисида кўплаб шикоятлар тушган.

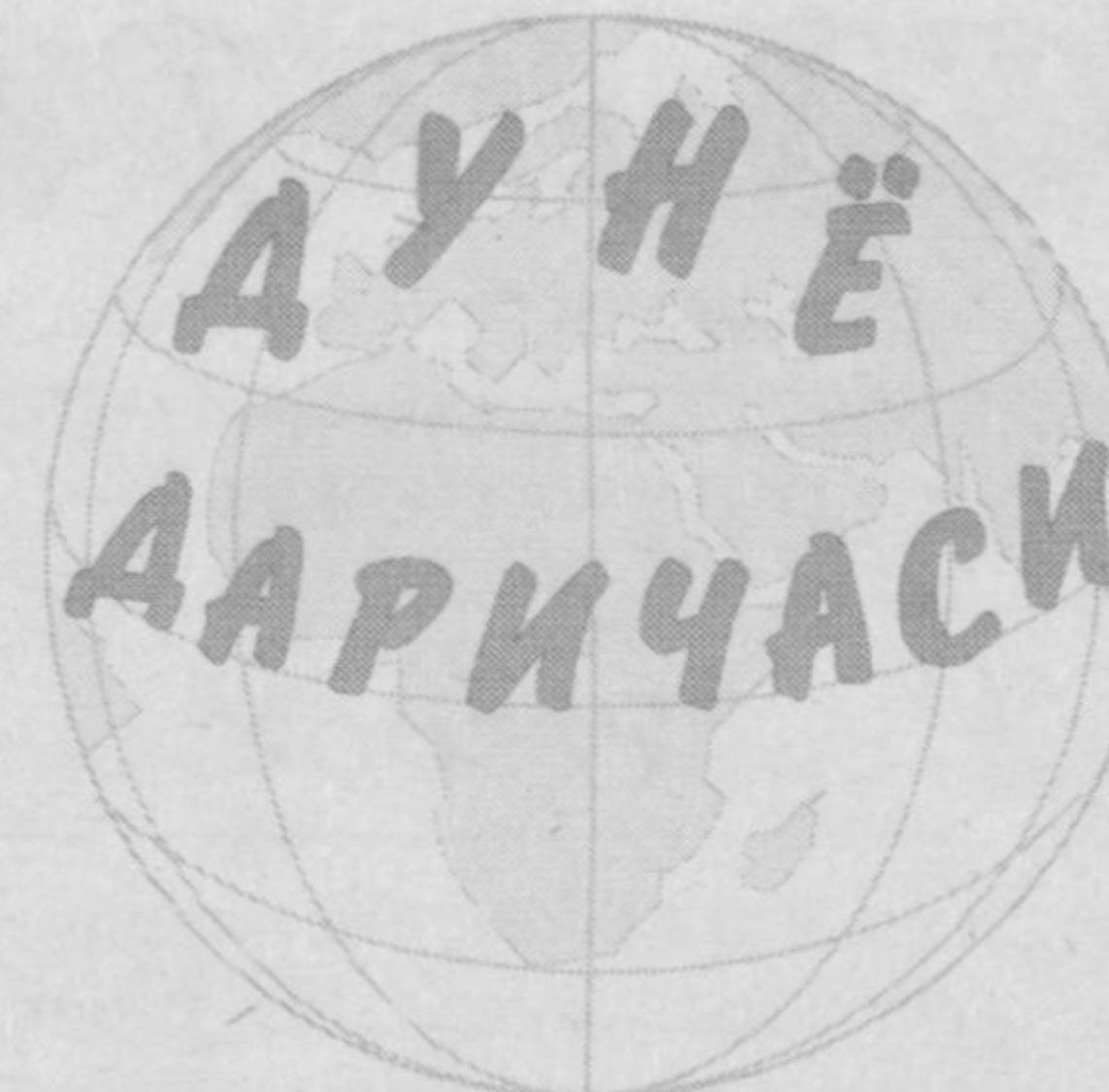
ЯНГИ ҚОНУН ЯРАТИШ ЛОЗИМ

ЮНЕСКО раҳбари Коихиро Мацура толибонларни Бомиён вилоятидаги Будда ҳайкалини вайрон этишдан қайтара олинмаганидан

Ёруғлик табиатдаги энергия турлари ичига инсон учун энг якини ва энг зарури ҳисобланади. Йиллар давомида ёрғулкнинг хоссалари ва уларни ҳосил қиласиган манбаларнинг хусусиятлари борасида бир қатор илмий жумбоклар юзага келди.

Маълумки, инсон кўзи тўлқин узунлиги ўртача 0,4 микрон (бинафша нур)дан 0,75 микрон (қизил нур)га бўлган ёрғулкни кўра олади. Ёрғулк чиқарувчи манбаларни табиий (куёш, атмосферадаги чақмоқлар) ва сунъий (электр лампалари, газ разряд лампалари ва хоказо) кўринишидаги турларга ажратиш мумкин.

XVII асрнинг охириларида буюк инглиз физиги Исаак Ньютон, ёрғулк нурининг шиша призмадан ўтганда етти хил рангли нурга (спектрла) ажратилиши биринчи бўлиб аниқлари. Бу самарали тадқиқот ёрғулк нурини илмий жихатдан ўрганишга асос солди ва қарийикк юз йил ўтгандан сўнг физика соҳасида содир бўлган янги қашфиёт ҳамда ихтиrolарга сабаб бўлди. XIX асрнинг бошига келиб, оптик асбоб ва курилмалар анча таомиллашди, бу эса ўз навбатида турли ёрғулк манбаларнинг спектрларини олиш ҳамда уларни ўрганиш учун кенг йўл очиб берди. 1859 йили П.Р.Кирхгоф ва Р.В.Бунзенлар ёрғулк спектрлари билан уларни ҳосил қиласиган модда атомлари ҳоссалари ўртасидаги боғлиқликни акс эттируви биринчи гипотезани яратдилар. 1868 йили эса Эйнштейн Мичерлих спектрлар ёрдамида нурланаётган жисм атомларида юз берадиган жараёнлар тўғрисида маълумотлар олиш мумкинлигини баён қилди. Кейинчалик ўтказилган тажрибалар, бу илмий ҳулоса замираida кўплаб конуниятлар ётганини кўрсатиб берди. 1885 йилга келиб, швейцариялик физик ва математик Иоган Бальмер водород атомининг спектр чизиқлари билан уларнинг тўлқин узунликлари ўртасидаги ўзаро боғлиқликнинг математик ифодаси (“Бальмер ифодаси”)ни яратди. Орадан беш йил ўтгач, швейцариялик тадқиқотчи Иоганнес Роберт Ридберг элементлар спектри чизиқларининг турли серияларидаги боғланишларини кўрсатиб берувчи ўзининг доимий ускунасини яратди. Бу доимий “Ридберг доимийси” номи билан яхши таниш. Шу даврда австриялик физик Йозеф Стефан ўз илмий тадқиқотлари асосида қизиган ҳолда нурланаётган жисмнинг энергияси унинг абсолют температурасининг тўртничи даражасига пропорционал боғланган эканлигини аниқлади. Бу конуниятни унинг көртдоши Людвиг Больцман ҳам

сўнг, эндиликда қадимий бойликларни бузганларни жазолаш тўғрисида ҳалқаро қонун яратиш лозимлигини билдириди.

Ислом давлатлари раҳ-

назарий жихатдан тасдиқлаб берди. Айниска, бу соҳада немис физиги Вильгельм Виннинг кўлга киритган ютуклари жуда салмоқлидир. 1893 йили у ўзининг қизиган жисм нурланишининг спектрлар бўйича тақсимланиши тўғрисидаги илмий ишларини эълон қилди. В.Виннинг қизиган жисмларнинг температураси ортиши билан нурланиш ранги ҳам қизилдан мовий-окрангга қараб ўзгара боришини математик ифодалар билан кўрсатиб берди. Буни бошқачароқ айтадиган бўлсак, нурланиш энергиясининг энг катта кўйматлари қиска тўлқин узунликлари мос келади. Бу конуният физика фанида “Виннинг силжиш қонуни” номи билан юритида. 1896 йили эса, у классик физика тушунчаларига асосланган ҳолда, ўзининг абсолют қора жисм нурланиш спектрнинг тақсимоти қонуни (Виннинг нурланиш қонуни) яратди. Абсолют қора жисм дегандан, ўзига

барлари билан толибонларнинг бундай номақбул ҳаракатлари хусусида учрашганидан кейин эса К. Мацура журналистларга интервью берар экан: “Биз барча имкониятларни ишга солдик, афсуски, муваффакиятсизликка учрадик”, дея гапириб ўтди.

Бундан ташқари, Гаага ҳалқаро трибунали ҳам ўз фаолияти доирасига тарихий ёдгорликларга зарар етказувчиларга нисбатан суд жараёнлари олиб борилишини киртиди.

2001 йил
17 марта

13

“МИР” СТАНЦИЯСИННИГ ТАҚДИРИ

Марказий учиш бошқармаси мутахассислари “Мир” космик станция ҳаракатининг бошқарув тизими тўла ишга туширдилар. Хозирда 243,6 километр баландликда турган фазовий кема чўктиришга шай ҳолатда экан. Бир кун аввал ёки 21 марта унинг баландлиги 220 километрга тушади ва чўкиш ҳаракатининг йўналиши аниқ белгиланади, дея хабар тарқатди Интерфакс агентлиги.

Nobel mukofoti sohiblari

қадамни 1905 йили Альберт Эйнштейн қўйди. М.Планк ёрғулкни алоҳида-алоҳида порциялардан иборат кўринишда тарқалиши тўғрисидаги фикрни олга сурган бўлса, А.Эйнштейн ёрғулкнинг квант тизимига эга эканлигини ва бу нарса ёрғулк квант оқими (фотонлар)дан иборатлигини кўрсатиб берди. Бу эса, Ньютоннинг ёрғулк корпскуляр назариясининг янгича исботи эди. А.Эйнштейн ўзининг янги илмий ғояларига асосланаби, бир қатор ёрғулк билан боғлиқ бўлган ҳодисаларни (жумладан, фотоэффект ходиса) тушунтириб берди.

Ушбу буюк қашфиётлар муаллифларининг Нобел мукофоти совриндорлари рўйхатидан жой олишлари осон кечмади. 1918 йилга келибина, физика фанидаги янги ғоялар тан олина бошланди ва шу йили М.Планк

ЁРУГЛИКНИ ЁРИТГАН КАШФИЁТЛАР

тушаётган ҳар қандай ёрғулк нурини тўла ютидиган жисм тушунлади. Сирти шаффоғ бўлмаган ичи бўш сферик жисмнинг нур киритиши мумкин бўлган тирқишини абсолют қора жисм деб караш мумкин. В.Виннинг физика фани ривожидаги буюк хизматлари 1911 йилги Нобел мукофоти билан тақдирланди.

Жисмларнинг иссиқлик нурланиши қонуниятлари билан яна бир инглиз физиги Жон Уилям Стретт (лорд Рэлей) астойдил шуғулланган. Лекин лорд Рэлей олган натижалар В.Виннинг килган ҳулосаларнинг баъзилари билан мос келмас эди. Айниска, ёрғулк спектрнинг қиска тўлқинли қисмида бу нарса аниқ кўриниб қолди. Бу тортишувларга буюк немис физиги Макс Планк ўз илмий изланишлари асосида барҳам берди. 1900 йили у квантлар фоясидан фойдаланиб, абсолют қора жисм спектрида энергиянинг тақсимланишини аниқлайдиган яхши кашф бўлди. Бу кашфиётларни ишга солдик. А.Эйнштейн кашф этган ёрғулк билан модда атомлари ўртасидаги ўзаро таъсири натижасида юз берадиган жараёнларни акс эттируви “фотоэффект” ходисасини америкалик иқтидорли тадқиқотчи олим Роберт Милликен янада чукуррок ўрганди. У биринчи бўлиб, катта аниқлик билан электрон зарядини ҳамда Планк доимийсини аниқлашга муваффақ бўлди. Бу кашфиётларни учун Р.Милликен 1923 йили физика соҳасидаги янги Нобел мукофоти совриндори сифатида тан олинди.

Вақт ўтиши билан, ёрғулк заррачалари бўлган фотонлар янги-янги физик ҳодисаларда ўзларини кўрсата бошладилар.

Шундай янги ҳодисалардан бири америкалик физик Артур Комpton томонидан 1923 йили кашф қилинди. Одатдаги фотоэффект ходисасида ёрғулк фотони моддадаги электрон би-

нинг хизматлари Нобел мукофотига муносиб кўрилди. А.Эйнштейн эса 1921 йилга келибина ушбу ноёб мукофоти совриндори бўлди. Бу вақтга келиб олим ўзининг машҳур нисбийлик назарияси ва физиканинг бошқа соҳаларида бир қатор илмий ишлари билан довруғ козонган эди. А.Эйнштейн кашф этган ёрғулк билан модда атомлари ўртасидаги ўзаро таъсири натижасида юз берадиган жараёнларни акс эттируви “фотоэффект” ходисасини америкалик иқтидорли тадқиқотчи олим Роберт Милликен янада чукуррок ўрганди. У биринчи бўлиб, катта аниқлик билан электрон зарядини ҳамда Планк доимийсини аниқлашга муваффақ бўлди. Бу кашфиётларни учун Р.Милликен 1923 йили физика соҳасидаги янги Нобел мукофоти совриндори сизориб ўтди.

Ёрғулк билан боғлиқ бўшка қашфиёт ва ихтиrolар ҳамда уларнинг мулалифлари тўғрисида кейинги мақолаларимизда танишишиб ўтмиз.

Абдумажит ТЎРАЕВ,
физика-математика
фналари номзоди,
Ўзбекистон Физика
жамияти ҳайъати
аъзоси

Ҳар бир аёл кўркем ва чиройли бўлишни истайди. Афсуски чиройли, гўзал бўлиш учун хоҳишнинг ўзи камлик қиласи. Бунинг учун эса аёллар ўзларига озгира бўлса-да, эътибор берришлари керак. Чиройли, бекирим кийим кийиш, соч турмагани тўгри танлаш билан бирга юз терисини парвариш қилиш ҳам ана шу эътиборга киради.

Юзим яхши, унга қаров керак эмас, деб ўйлаган аёллар қаттиқ янгишадилар. Чунки энг яхши юзга упа-элик суртиб, парвариш қилиб турмансангиз юз ўз гўзаллигини, нафисигини ўйқотиши мумкин.

Юзни яхши сақлаш усуллари

Тўзадаш өсири

дан бири массаждир. Массаж косметикада энг биринчи ва зарур муолажадир. Массаж яхши нафас олишга, организмнинг тўгри модда алмашинувига ёрдам беради. Кон томирларида сусайган ҳаракатни тезлаштиради. Кон айланисини яхшилайди ва шу билан бирга ортиқча, заҳарли моддаларни чиқарип юбориша унинг таъсири каттадир. Лекин уйда билиб-бilmай масаж қилиб бўлмайди. Чунки ҳар бир одамнинг юз тузиши ўзига хос бўлади. Нотўгри массаж эса акс таъсир кўрсатиши, яъни

терига ёрдам бериш ўрнига, уни шикастлаши мумкин. Бунда йўқ ажинлар пайдо бўлади. Массаж

Pardoz

да юзни қаттиқ босиб ишқалаб бўлмайди, бунда юз терисида жойлашган тўқималарни жароҳатлаш мумкин. Одатда уқаловичлар ҳар бир юзни яхшилаб текшириб, ўрганиб кейин муолажа бошлайдилар. Массажда аёлларнинг кон босимининг пастиги ёки баландлиги муҳим

аҳамиятта эга.

Юз терисининг табиийлигини сақлаш учун вақтида ухлаш, дам олиш, тоза ҳавода айланиш, бандарбия қилиш ва муздек сувда ювениш катта аҳамиятта эга. Мунтазам парвариш терининг мулоимим ва тиниқ бўлишини таъминлайди. Чунки юз сув ичишини яхши кўради.

Уйда петрушка сувида, жуда зринсангиз совуқ сувда ёки ёмғир сувини тиндириб, тез-тез ювиб турсангиз, юзингизга ранг кирганини, таранглешганини сезасиз. Ювиб бўлгач сочиқ билан ишқаламай, аксинча, салфетка ёки юмшоқ сочиқга шимдирб олиш керак.

Баҳорнинг илк кунлари ҳам ортда қолди. Кунлар исиб, майсалар, ўт-ўланлар замин узра бош кўттармокда. Бундай пайтларда киши организми ҳам турили витаминаларга, дармондорларга эҳтиёж сезади. Укроп, кашнич, шовул, исмалоқ, ялпиз, саримсоқлиёз каби кўкатларда бундай витаминалар, кишига кувват берувчи озиқлар кўп.

Саримсоқлиёзни турклар "саримсоқ", араблар эса "савм" деб аташади. Саримсоқнинг хиллари жуда кўп. Иккичили маданий ҳолда ўстирилади. Яна бир хили эса ёввойи ҳолда ўсади. Саримсоқ гиёхлар орасида баланд марта бага эгадир. Маданий ўстириладиган хилининг гуллари оплок, бошқа хилиниги эса тупрок рангига ўхшайди. Саримсоқлиёзни таркибида Б ва С витаминалари бор. С вита-

Shifo

минини ёввойи ҳолда ўсадиган бошқа хилларида кўпроқдир.

Саримсоқлиёз хом ва пишган ҳолда овқатларга кўшиб истемол қилинади. Тиббиётда ундан яхши фойдаланадилар. У овқатни ҳазм қилишда, нафас йўли касалликлари, гангренани даволашда катта ёрдам беради. Кон босимини пасайтиради. Унинг турли микробларни, хусусан вабо микробини ўлдиришига куввати етади.

Саримсоқ овқатни ҳазм қилиш билан бирга, меъдага ўрнашиб қолган иссикликни бартараф қиласи, кўйилган қонни суюлтиради. Сийдик ҳайдайди, ҳайнин очади, заҳарни кесади. Шунинг учун ҳам ревматизм касаллигини даволашда унинг аҳамияти катта.

Турли касалликларнинг олдини олиши истасангиз, саримсоқлиёз ейишни эсдан чиқарманг. Унинг эскиси, аччиғи томокни тозалашда, овоз очишида, нафас кисишини даволашда, хотирани мустахкамлашда катта ёрдам беради. Бундан ташқари саримсоқ юз фалажи, калтироқ касали, турли асаб нуксонлари, бел, бўйин оғриғи билан оғриған кишиларга яхши таъсир кўрсатади. Уни пишириб, сўгал чиқсан жойларга кўйсангиз сўгалдан кутиласиз.

ЧАЛПАК НЕГА УЛАШИЛАДИ?

ёниш учун шолча тушалиб, супра, тахта-ўқловлар, қуни-қушни олиб чиқсан ун, ёғ, пиёс, туз каби нарсалар қўйилган эди.

Майда тўргалган пиёс қўшиб ҳамир қордик. Сунгра ҳамирни ёйиб, уни шапалоқдек катталиқда қирқиб чиқдик. Қозонга ёғ қуйиб яхшилаб қиздиргач, Азиза хола дуо үқиди ва биз чалпакларни пишира бошладик.

Катта кучада хотин-халажнинг нима биландир машғул бўлиши қизиқ буларкан. Нима учун кучада қиляпсизлар, уйда пишириб чиқса бўлмайдими, деган саволимга Азиза хола, бу момоларимиздан қолган, яқиндан бошлаб қайта тикланган одат. Юрт тинч бўлсин, дехқончилик яхши бўлсин, ризқимизга худо барака берсин, деган ниятда ушбу "Чалпак улашиши" маросимини ўтказамиз, деди.

Нихоят маҳалланинг ҳамма болалалари чалпак сураб қозон олдига келмай қўйгандаридан сўнг (чунки улар тўйтунларича чалпак ейишган эди), тоза беҳи новдасига қистирилган, қизариб пишиган чалпакларни йўловчиларга улаша бошладик. Машинада ўтганларни ҳам, велосипедларни ҳам, пиёдаларни ҳам уша куни қуруқ қўймадик.

Бу одатни ҳамма билади шекилли, ҳеч ким чалпак олмасдан кетмади. Йўловчиларнинг ҳаммаси қандай ниятда, нима мақсадда бў ишни қилаётган бўлсангизлар ниятларингга етинглар, деб дуо қилиб утиб кетишиди.

Ҳар бир одат, маросим узига хос тарзда, ниманидир қўзлаб ўтказилади. Чалпак улашиш маросими маҳалла аёлларининг янада аҳил, иноқ булишига туртик бўлган бўлса, йил давомида тўкин-сочинлик бўлишини ният қилиш энг асосий максад бўлди.

Ш.МАДРАХИМОВА

БЕКАЛАР, СИЗЛАР ЧУЧУН

Гиламлар уйимизнинг безаги, хонадонимизни кўркидир. Лекин гиламларни сақлаш анча мураккаб. Гиламларни тозалашда қаттиқ чўтқадан фойдаланмаслик керак. Гиламни пати ётиқ томонга қараб супириш лозим.

Чангютгичда ҳар ҳафтада бир марта тозалаш тавсия этилади. Шунингдек, гиламнинг патли томонини ерга қаратиб тўшаб, қишида қор устида қоқиб тозалаш

Maslahat

Гиламни ювиш тавсия этилмайди. Чунки ювишда орқа тарафидаги елим эриб, гилам юмшаб қолади ва учлари қайриладиган бўлади. Кунлар исиши билан хонада куялар учча бошлайди. Гиламларни офтобга ёйиб, сўнг тозалаб, ёнғоқ барги, ялпиз ёки нафталин сепиб ўрам тарзида ўраб, матога ёки поли-этилен қопга солиб қўйиш керак.

Гулзода ИБРАГИМОВА

"ДИЛДАТИ ОҲИМ МЕНИНГ..."

қарагин, нақадар оғир унга сендан бу гапни эшишиш. Қарагин, қарасанг-чи, шунча матонати, шунча шижоати билан барча яқинларини ўйқотган етимдай бўзлаб қолди-я, қарагин, энди у сенсиз нима қиласи?! Қандай яшайди ахир?! Унинг учун сен сув эдинг, ҳаво эдинг-а. У сен билангири тирик эди, сендангина нафас оларди у. Сен учун яшарди бу ёруғ оламда. Қара! Қўзларига қарагин, наҳотки, у хис қилаётган азобларни сезмасанг, билолмасанг бу қўзлардан. Ох, бу қўзлар! Нақадар гўзал, доим Чўллон юлдузидек порлаб тур-

гуви, сени суйиб эркалагувчи кўзлар-а. Соатлаб термулишни орзу қилганларинг шу қўзлар эмасмиди. Ох, бу нигоҳлар-а! Сен улардан нелар-

Tuylu

ни ўқирдинг ахир. Бутун бошли неча минг "Шоҳ" асарлар яратса бўларди бу нигоҳлардан?! Қара! У кетмоқда, қайтар ахир! Айтсанг-чи, бир оғиз "қол" дегин. Ахир, ўзинг ҳам қандай яшайсан усиз. У билангина тирик эдинг-ку сен ҳам.

Вужудингдаги юрак ҳам унинг номи билан уриб турса, айт, қандай қилиб ўзингни ўзинг тириклидан маҳрум қиласан, ахир. Қара! У кетмоқда, кетиб қолади. Айт, бир оғиз "қол" дейяқолгин, айтсанг-чи...!

Бечора қалбим-а, жон-жаҳди билан орtingдан эргашиди-ю, мустаҳкам панжара — қовурғаларимни ёриб ўтолмади. Йиглади, сиктади, ёлборди, бор вужудимни бошга кўтарди. Кейин.. кейин тиниб-тиниб қолади. Юрагимнинг бир бурчагига бориб, менга билдиримгина ўқисиб-ўқисиб йиглайдиган одат чиқарди...

Куёш ботиб бормоқда. Ўз лаш-

карлари билан яна тун ташриф буюрмоқда. Бечора қалбимни ҳар тунгидек яна қийноғу азоблар кутмоқда. Қани энди унга ёрдам бера олсан. Унга сени ўйлашни, номингни-да дилига келтиришни таъқиқлаб қўядиган конун чиқарардим ва бу қонунларга риоя этишга мажбур этардим... Яна ким билади. Ахир қалбим ҳаётдан воз кечса кечади, сендан воз кечолмайди. Унинг учун ҳақиқий ҳаёт — Сенсан. Сенинг ҳаёлинг, сенинг бу ёруғ оламда тириклигининг ўзи ҳаёт унинг учун. Шунинг учун ҳам қалб-да у бечора:

Муқаддасхон АХУНОВА,
талаба

УЧИНЧИ БОСҚИЧГА ЙЎЛАНМА БЕРИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 10 йиллиги багишланган умумий ўрта таълим масканлари ўқувчиларининг "Олимпиада умидлари — 2001" спорт мусобақалари (енгил атлетика, баскетбол, волейбол, шахмат, стол тениси, футбол, кўл тўпи бўйича) илм масканларида белгиланган Низом асосида кенг миқёсда ўтказилаётir.

— Мусобақаларнинг биринчи босқичи (умумий ўрта таълим мактаблари)да 20500 нафар мактаб ўқувчилари иштирок этишди.

"Olimpiada umidlari — 2001"

хар) мусобақаларида эса 3000 га яқин ўғил-қизлар муросасиз баҳс юритиши. Баҳсларда энг сара командалар, энг сара ўғил-қизлар кашф қилинаётгани кувонарлидир.

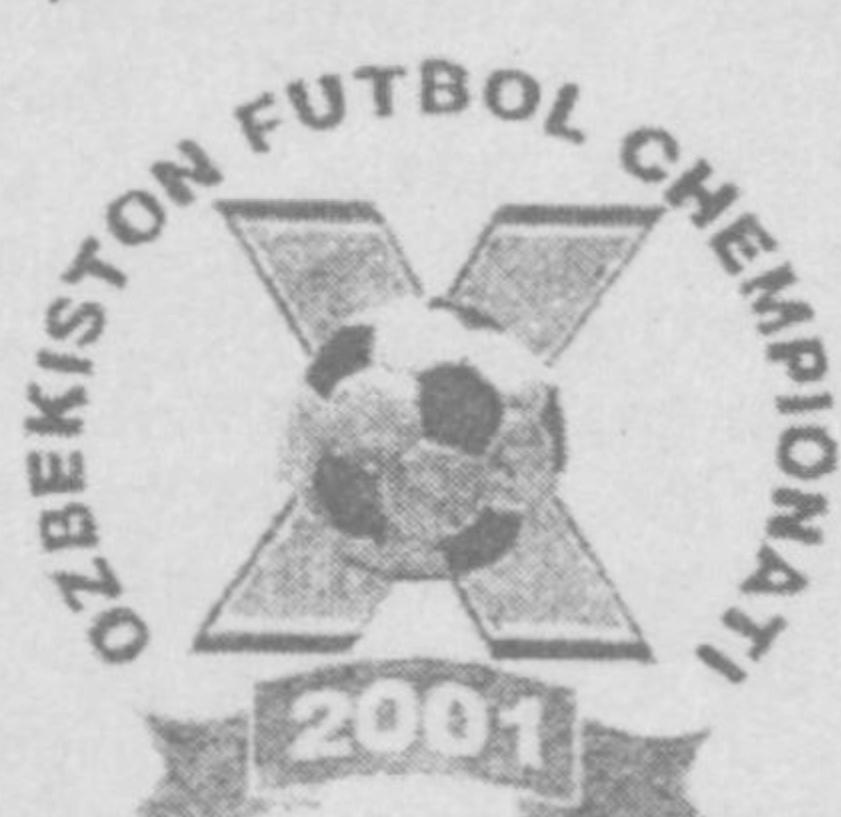
Дарҳақиқат, иккинчи босқич беллашувлари ана шу каби жиҳатлари билан ибратли бўлди. Мусобақалarda баскетбол бўйича қизлар ўртасида 242-мактаб,

ўсмирлар ўртасида 233-мактаб, волейбол турнирида қизлар ўртасида 242-мактаб, ўсмирлар ўртасида 111-мактаб, шахмат бўйича 46-мактаб, стол тенисидан 249-мактаб, кўл тўпи

ФУТБОЛ БЎЙИЧА Х ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ ЧЕМПИОНАТИ

(олий лига)

Олий лига жамоалари футбол бўйича X Ўзбекистон миллий чемпионатини бошлишди. Куйида бўлиб ўтган икки тур натижалари, кейинги тур жуфтликларини ҳамда иккинчи турдан кейинги вазиятни эътиборингизга ҳавола қилаляпмиз.

I ТУР. 10 март (шанба)

1. Пахтакор - Сурхон	5:0
2. Металлург - Насаф	0:1
3. Дўстлик - Бухоро	3:1
4. Кимёгар - Кизилкум	0:1
5. Зарафшон - Нефтчи	1:1
6. Турон - Андикон	2:1
9. Семург - Навбахор	0:2
11 март (якшанба)	
7. Трактор - Самарқанд-Д	5:1
8. Академия - Сўғдиёна	4:0

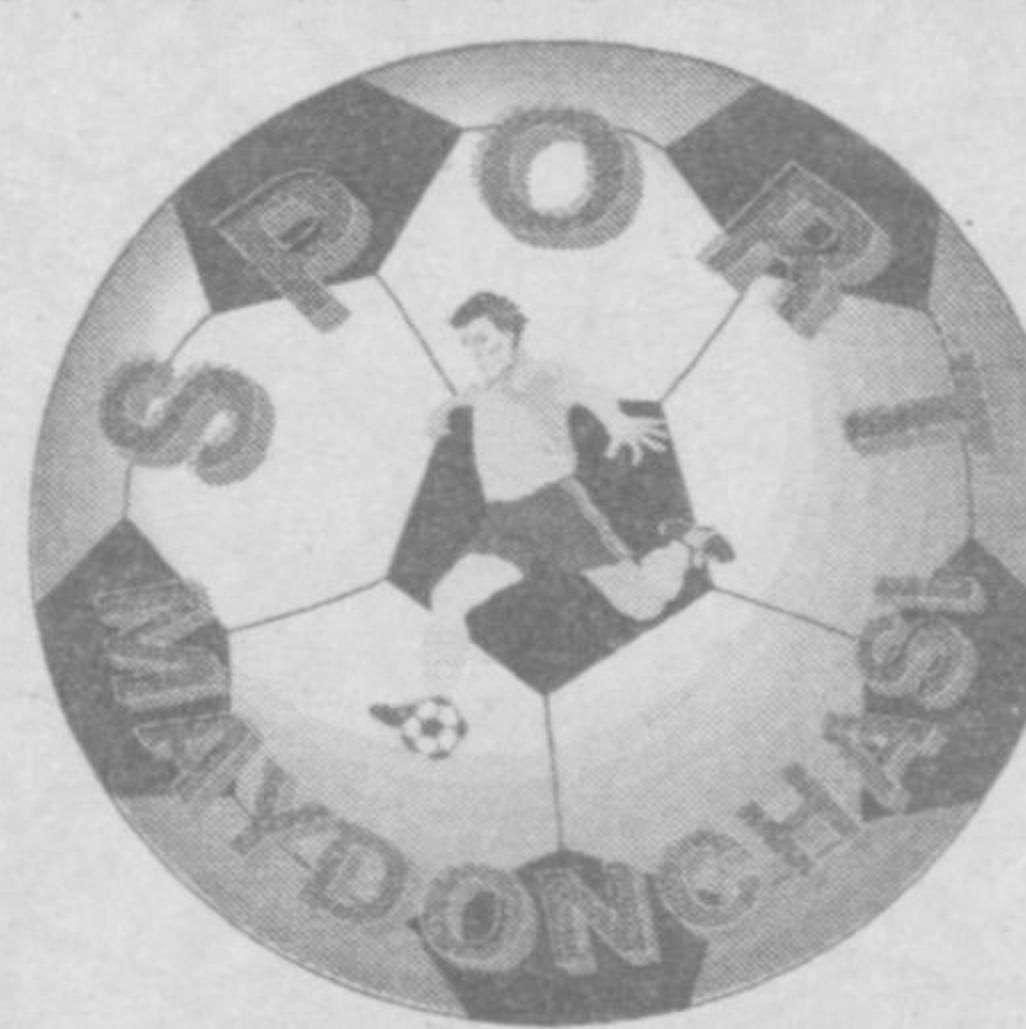
Иккинчи турдан кейинги вазият

	Ү	Ю	Д	М	Т-Н	О
1. «Трактор»	2	2	0	0	7-1	6
2. «Насаф»	2	2	0	0	3-0	6
3. «Дўстлик»	2	2	0	0	4-1	6
4. «Зарафшон»	2	1	1	0	6-2	4
5. «Нефтчи»	2	1	1	0	3-1	4
6. «Пахтакор»	2	1	0	1	5-2	3
7. «Академия»	2	1	0	1	5-2	3
8. «Навбахор»	1	1	0	0	2-0	3
9. «Металлург»	2	1	0	1	2-2	3
10. «Кизилкум»	2	1	0	1	1-1	3
11. «Турон»	2	1	0	1	2-3	3
12. «Бухоро»	2	1	0	1	2-3	3
13. «Самарқанд-Д»	2	1	0	1	3-6	3
14. «Кимёгар»	2	0	0	2	0-2	0
15. «Семург»	1	0	0	1	0-2	0
16. «Андикон»	2	0	0	2	2-7	0
17. «Сурхон»	2	0	0	2	1-7	0
18. «Сўғдиёна»	2	0	0	2	0-6	0

КУРАШИМИЗ ВЕНГРИЯДА

Ҳа, август ойида Будапешт шаҳри дунёни мана-ман деган полвонларини ўзбек кураши бўйича учинчи жаҳон чемпионатига чорлайди. Дунёнинг беш қитъасидан келган юзлаб полвонлар ташрифи баралла башарат қилинмоқда. Ушбу мусобақаларгача 27 апрель — 3 маи кунлари Самарқандда асримизнинг биринчи қитъа чемпионати бўлиб ўтади. Яқинда "ЖАР"да кечган мамлакат чемпионати голиблари мана шу Осиё биринчилиги учун гиламга тушидиган курашчиларимизни саралаб берганди: Ф. Тўраев (81 кг.), Б. Авазов (90 кг.), Ш. Хўжаев (100 кг.), Н. Музффаров (+100 кг.), Д. Чориев (мутлақ вазн), Б. Жусимбеков (73 кг.), Т. Ўтаев (66 кг.), Ў. Эгамов (60 кг.). Юқорида номлари зикр этилган курашчиларимиз — голиблар сифатида III жаҳон чемпионатига йўл олса, ўзбек курашининг Олимпиада ўйинлари таркибига кириши сари яна бир қадам бўларди.

К. Алиохунов

РОНАЛЬДО ОЧ КОЛМАЙДИ

Футбол юлдузларининг машига кўпчилик ҳавас билан карайди. Аслида хабарларда кўрсатиладиган муболагали мидорлар ўйинчилар киссанидан кайтариб олинар экан. Трансфернинг моҳияти шундан иборат эканки, бунда спортчинг йиллик маоши бир неча баробар ошар экан. Аникроғи, кўрсатиладиган трансфер кийматининг кам қисми ўйинчига тегар экан. 1997 йилда 20 ёшли юлдуз Рональдони Миланнинг "Интер" жамоаси сотиб олганда ҳам айнан шундай ходиса кузатилган.

Уни "Барселона" 27.5 миллион долларга "пуллаган". Шундан Рональдо 3.6 млн. доллар олган. Бундан ташкари у 1999 йилда "Интер"нинг ҳар бир голабаси, чемпионлар лигаси даги иштироки, урган ҳар бир тўпи, Италия биринчилиги ва кубогидаги голиблиги учун 5 миллион ишлаб олган. Шу кабилар ва автомобил гидроликларни реклама қилишидан тушадиган маблағлар Рональдони бошқаларга ўхшаб "кашшоқлашиб" қолишидан асрар келмокда.

Воҳид БОЙМУРОДОВ тайёрлади.

29 ЙУЛДАН 12 АВГУСТГАЧА

Ёдингизда бўлса ўтган йилнинг январ ойида ФИФА томонидан биринчи бор уюштирилган клублар ўртасидаги жаҳон чемпионатида мезон — Бразилиянинг "Коринтианс" клуби голиб чиққан эди. Бу йил уюштирилган иккинчи чемпионат 29 юйдан 12 августга Чилинида ўтади. Мазкур биринчилиқда дастлабкисидан фарқли ўлароқ, 12 та жамоа голиблик учун баҳс юритади. Учрашувларни эса мамлакатдаги уч ўйингоҳ — Мадриддаги "Сантяго Бернарбей", "Висенте Кальдерон", "Риасор" кабул киласди. Жамоалар уч гурухга бўлинган ҳолда голиблик учун беллашади. Энг юқори поғонад жой олган жамоалар ва энг яхши натижага эта иккинчи ўрин соҳиби ярим финалда куч синашади. Куйида мусобақа иштирокчilari.

Осиёдан, "Жубило Ивата" (Япония) Осиё суперкубоги-1999 голиби, "Ал-Хилол" (Саудия Арабистони) Осиё суперкубоги-2000 соҳиби.

Океаниядан, "Уоллонгтон Вулвз" (Австралия) Океания чемпионлар лигаси 2000" голиби.

Африкадан, "Хорст оғ оук" (Гана) "Африка чемпионлар лигаси-2000" голиби. "Замалек" (Миср) Африка кубок эгалари кубоги-2000" соҳиби.

Конмеболдан, "Палмейрас" Бразилия Либертадорес кубоги голиби-1999. "Бока хуниорс" Аргентина Либертадорес кубоги-1999 соҳиби.

Конкафдан, "ЛА Гэлэкси" (АҚШ) Конкафа чемпионлари кубоги-2000 соҳиби. "CD олимпия" (Гондурас) Конкафа чемпионлари кубоги-2000 голиби.

УЕФАдан "Реал" (Испания) Европа чемпионлари лигаси -2000 голиби. "Галатасарой" (Туркия) УЕФА супер кубоги -2000 голиби. "Депортivo" (Испания).

Мезон. Эслатиб ўтамиз "Депортivo" клуби чемпионатни уюштирган давлат вакили сифатида қатнашиш хукукини олган.

Санжар МУХСИМОВ тайёрлади.

"ИРТИШ" ФИНАЛДА

Эрон пойтахти Техрон шаҳрида ўтказилган Осиё кубок эгалари кубоги баҳсларида қатнашган Қозогистоннинг "Иртиш" (Павлодар) жамоаси гурухда биринчи ўринни эгаллаб, финалга йўл олишди. Энди уларнинг рақиби Шарқий Осиё жамоаларида ташкил топган гурух голиби бўлади.

ЧЕМПИОНЛАР ЛИГАСИДА ЧОРАК, УЕФА КУБОГИДА
ЯРИМ ФИНАЛЧИЛАР МАЪЛУМ БУЛДИ

Чемпионлар лигасининг гурух баҳслари якунланаб, чорак финалчилар номлари маълум бўлди. Унга кўра энг "шовшув"га сабаб воқеа сифатида чорак финалчи жамоалар ичиди. Италия жамоаларининг йўқлигидир. Испания ва Англияниг учтадан жамоаларига Олмония ҳамда Туркияниг биттадан жамоаси қўшилиб ярим финалга йўлланма учун кураш олиб боришиди. Булар: "Реал", "Валенсия", "Депортivo" (Испания), "Манчестер Юнайтед", "Лидс", "Арсенал" (Англия), "Бавария" (Олмония) ҳамда "Галатасарой" (Туркия). Шунингдек, УЕФА кубоги учун курашувчи жамоалар ҳам ярим финалчилар номлари маълум бўлди. "Эйнховен" (Голландия) — "Кайзерслаутерн" (Олмония) 0:1(0:1), "Селта" (Испания) — "Барселона" (Испания) 3:2(1:2), "Райо Вальекано" (Испания) — "Алавес" (Испания) 2:1(0:3), "Ливерпул" (Англия) — "Портту" (Португалия) 2:0(0:0). (Қавс ичиди биринчи учрашув натижалари).

ХАЛҚЛАР ДҮСТЛИТИ
САРОЙИДА

2001 йил 14 апрел соат 19.00 да

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист
Махмуджон АЗИМОВижросида театрлаштирилган
концертДастуримиз меҳмонлари – халқ артистлари:
Ёқуб Аҳмедов
Тешавой МўминовЭркин Комилов
Мухаммадали Абдукундузов
Афзал Рафиқов

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими

Халқимизнинг севимла шоираси онахонимиз

ТУРСУНОЙ СОДИКОВА

Дастурни Ўзбекистон халқ артисти

Мирзоҳид Раҳимов ҳамда Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Зухра Ашуровалар олиб борадилар

«HUQUQ

ASOSLARI»

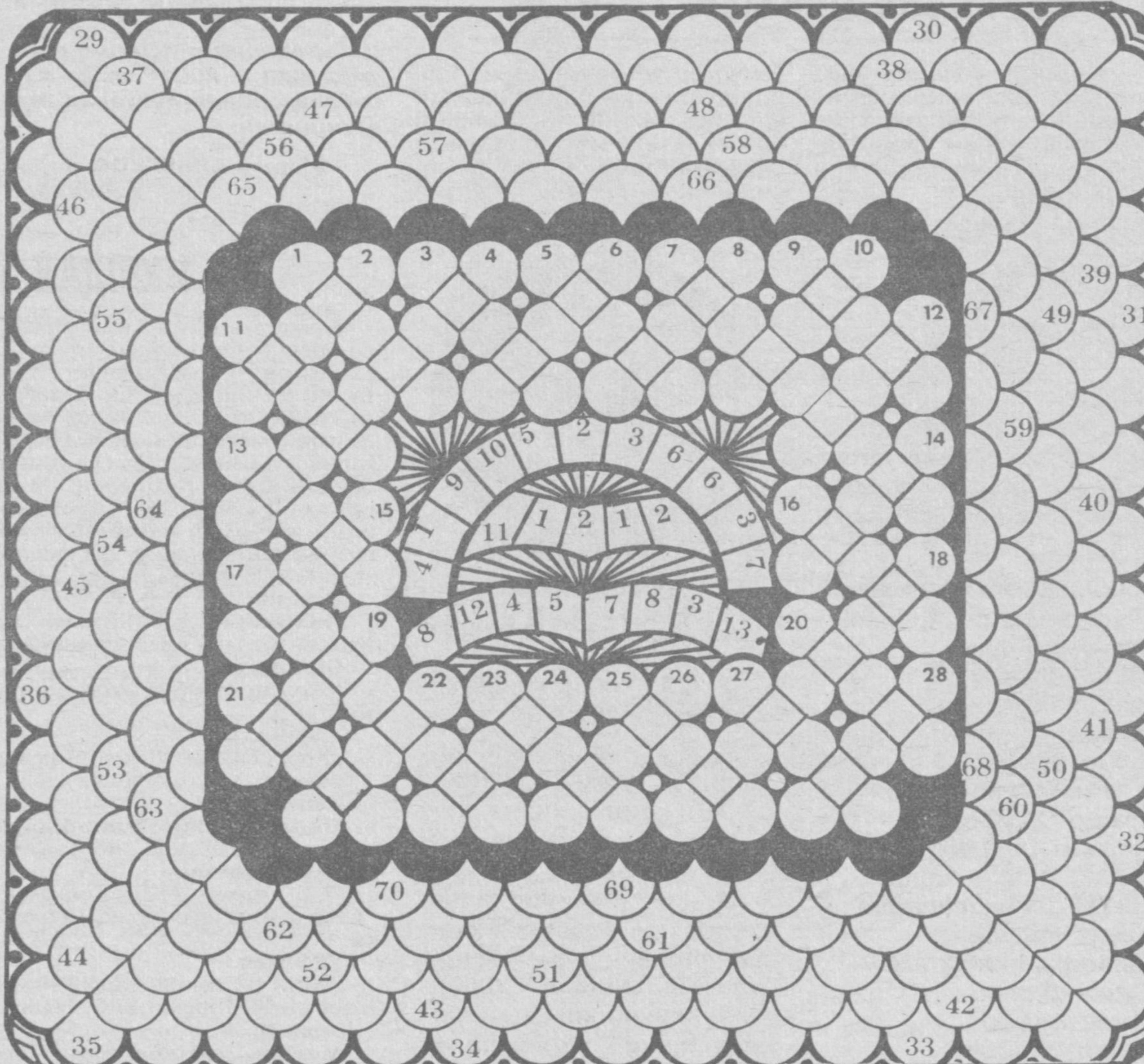
(MUAMMONOMA, KROSSVORD CHAYNVORD-TEST)

Shakl markazidagi raqamlarda yurtboshimizning ibratlari so'zlarini yashiringan. Ularni quyida ta'riflanib, raqamlarda ifodalangan so'zlar asosida harflar bilan almashtirib bilib oling.

OCHQICH SO'ZLAR: 1. Ona zamin, sayyora-12,13.
2. Biror faoliyatni amalga oshirish tartibi-1,9,1,6.
3. Kishining jamiyatdagi obro', e'tibori-2,5,8,13.
4. O'ta donolik bilan aytilgan so'z, ibora-11,3,7,4,5,10.

KROSSVORD

DIAGONAL BO'YICHA: 1.Ma'lum bir vaziyat, ahvol. 2.Meros olish huquqiga ega bo'lgan shaxs. 3.Davlat hokimiyyati tomonidan belgilanadigan va qo'riqlanadigan, jamiyatda kishilarining o'zaro munosabatlarni tartibga soladigan qonun-qoidalar majmui. 4.O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi muddasidan: "O'zbekiston Respublikasining butun hududida yagona... o'rnatiladi". 5.Betaraf kishi. 6.Davlat hokimiyyati tomonidan qabul qilinadigan hamma uchun majburiy bo'lgan qoda. 7.Ma'lum bir muddatga saylanadigan davlat rahbari. 8.Har jihatdan hur, ozod. 9.Do'st, tengdosh. 10.Rasmiy yozma murojaat. 11.Ma'lum sohaga oid qonun-qoidalar majmui. 12.Rasmiy hujjatning mustaqil bo'limi. 13.Ishonchni aniqlash usuli. 14.Ish-faoliyatda darajani belgilovchi nom. 15.Keltirilgan zarar uchun to'lanadigan mablag'. 16.Insonni o'z obro'sini ardoqlash tuyg'usi. 17.Davlatning ijroiya organi. 18.Kishilar, tashkilotlar o'rtasidagi aloqa, muomala. 19.Bosh qomusimizdan: "Har kim... olish huquqiga ega". 20.Davlat tomonidan belgilangan huquqiy va xususiy shaxslardan, aholidan undiriladigan to'lov. 21.Davlat mukofoti ramzi. 22.Biror narsaning miqdorini aniqlash, inobatga olish. 23.Ma'lum bir masalaga oid qabul qilingan yo'l-yo'riq. 24.Biror narsaning evaziga to'lanadigan haq. 25.O'zining haqligini tasdiqlash uchun aytilladigan so'z, ont. 26.Yomonlik uchun o'ch olish. 27.Davlat boshlig'i tomonidan tayinlanadigan ma'lum

sohaga mas'ul rahbar. 28.Biror faoliyatni amalga oshirishda tashkilotlar o'rtasidagi kelishuv.

CHAYNVORD

29.Davlatning asosiy qonuni, qomus. 30.Huquq himoyachisi, mutaxassis. 31.Iltimoiy, xo'jalik birlashmasi yoki davlat muassasasi. 32.Jinoят sabablarini o'rganish jarayoni. 33.Ma'muriy-hududiy bo'linma. 34.Biror narsa organlik haqidagi tasdiqlangan rasmiy hujjat. 35.Ma'lum bir narsaning haqligidan dalolat beruvchi dalil. 36.Davlat

tomonidan qabul qilingan rasmiy qoidalarga qat'iy amal qilinishi. 37.Jinoiy ishlarni tekshirib, aniqlovchi mutaxassis. 38.Faoliyatni amalga oshirishdagagi roya qilinadigan ma'lum izchillik. 39.Har bir fuqaroning ado etishi majburiy bo'lgan vazifalarini majmui. 40.Maqсадга erishish yo'lidagi tadbir. 41.Sud muassasalarini majmui. 42.Tashkilotlar o'rtasidagi kelishmovchilikni ko'rib chiqib hal etuvchi tashkilot. 43.Kishilar guruhi, xaloyiq. 44.Muhokama uchun aytilgan fikr. 45.Davlat boshlig'ining qonun

kuchiga ega bo'lgan buyrug'i. 46.Yangi oila bunyod bo'lismidagi rasmiy marosim. 47.Buyuk faqih

Gazetamizning shu yil 10 mart sonida berilgan "SHE'RIYAT" Aylanma crossword va muammonoma-test javoblari:

Belgilanigan sonadan soat milli yo'nalişida raqam atrofiga:

1.Manzuma. 2.Aruz. 3.Istiora. 4.Qays. 5.Ballada. 6.Misra. 7.Chiston. 8.Maqol. 9.Murabba'. 10.Badha. 11.Baxfiyor. 12.Ruboi. 13.Xorazmiy. 14.Xamsa. 15.Maxmur. 16.Majoz. 17.Navbahor". 18.Kunxon. 19.Mufradot. 20.Jamshid. 21.Majlisiy. 22.Devon. 23.Tuyuq. 24.Baxshi. 25.Vosify. 26.Absol. 27.Mushoira. 28.Sonet. 29.Naqorat.

"MUSHOIRA" MUAMMONOMASI

OCHQICH SO'ZLAR: 1.Shoh. 2.O'zbekistondir. 3.Etding. 4.Vatanim. 5.Toy.

6.Mojizalar.

She': She'rning sozi to'rt satr,

To'rt ajoyib—zo'r satr

Shoir odam o'zini

To'rt satrda ko'rsatur.

Erkin VOHIDOV Tolib YO'L DOSHGHA.

Ma'rifa!

ТАССИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба ўюшмаси Марказий Қўймитаси.

Бош муҳаррир:
Халим САЙДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жумана зар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОЕВ, Фахридин КАРИМОВ(маъсул котиб), Курбонбой МАТҶУРБОНОВ, Нўймонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САЙДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулкар ТЎЙМАНОВА, Сайдулла ҲАҚИМОВ, Утқир ҲОШИМОВ

"Шарқ" нашириёт-матбаа акционерлик компанияси босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-үй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъудидилар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Ма'rifat»дан материалларни кўчирб босиш таҳририят руҳсати билан амалга оширишиш шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газета материаллари таҳририятда терилиди IBM компьютерида

Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШЕВА саҳифалади.

Навбатчи муҳаррир: Хулкар ТЎЙМАНОВА,
Навбатчи: Хусан НИШОННОВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Кўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатта олинган.

ИНДЕКС: 149, 150.

Г-2217. Тирахи 38.105.

Г. 1 2 3 4 5 6

Ҳажми 4 босма табок, Офсет усулида босилган, көғоз бичими А-3.

Босишига топшириш вақти — 20.00.

Топширилди — 19.00